

Hukuk Fakültesi Dergisi
Ankara Hacı Bayram Veli University
Faculty of Law Review

ISSN: 2651-4141 e-ISSN: 2667-4068
Cilt / Volume 30 Ocak / January 2026 Sayı / No. 1

**TÜRK CEZA HUKUKU VE FRANSIZ CEZA HUKUKUNDA
TEKERRÜR**

RECIDIVISM IN TURKISH AND FRENCH CRIMINAL LAW

Veysel Candan CANOĞLU*

ÖZET

Birden fazla suç işleyen kişilerin ıslah olmalarındaki zorluk ve toplumun korunması gibi birtakım nedenlerden ötürü bu kişiler hakkında diğer koşulların da varlığı hâlinde tekerrür hükümleri uygulanmaktadır. Bunun için aynı kişi tarafından işlenen iki ayrı suçun yanı sıra, sonraki suçun belirli bir süre içerisinde işlenmesi ve sonraki suç ile önceki suçun belirli suçlardan olması gibi birtakım sınırlandırmalar da aranabilmektedir. Makalemizde tekerrür kurumunu, Türk Ceza Kanunu ve Fransız Ceza Kanunu'ndaki düzenlemeler açısından incelemekteyiz. İki Kanun'da tekerrürün koşulları ve sonuçları ile mükerrirler açısından öngörülen özel düzenlemeler bakımından birtakım benzerlik ve farklılıklar söz konusudur. Bu kapsamda ilk olarak tekerrüre dair ortak açıklamalara yer verdikten sonra, sırasıyla Fransız ceza hukuku ile Türk ceza hukukunda tekerrüre dair temel düzenlemeleri ele almaktayız.

Anahtar Kelimeler: İnfaz, Güvenlik tedbiri, Tekerrür, Mükerrir, Koşullu salıverilme.

*Dr. Öğr. Üyesi, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı/KOCAELİ, E-Posta: veysel.canoglu@kocaeli.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1244-8737, DOI: 10.34246/ahbvuhfd.1780358.

- **Atıf Şekli/Cite As:** Canoğlu, Veysel Candan, “Türk Ceza Hukuku ve Fransız Ceza Hukukunda Tekerrür”, HBV-HFD, 2026, C. 30, S. 1, s. 227-290.
- **İntihal/Plagiarism:** Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir./This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

ABSTRACT

Based on factors such as the difficulty of rehabilitating repeat offenders and the necessity of protecting society, recidivism provisions may be applied to these persons provided that other legal conditions are met. In this regard, in addition to the commission of two separate crimes by the same person, certain criteria are also required, such as the subsequent crime being committed within a specific period and both the subsequent and previous crimes being of specific types. This article examines recidivism from the perspectives of Turkish and French criminal law. There are certain similarities and differences between the two codes with regard to recidivism, specifically concerning its conditions, consequences, and the special regulations envisaged for recidivists. In this context, first, a general explanation of recidivism is provided. Subsequently, the basic regulations regarding recidivism in French and Turkish criminal law are examined respectively.

Keywords: Execution, Security measure, Recidivism, Recidivist, Conditional release.

EXTENDED ABSTRACT

In criminal law, the situation of a person who has committed a crime for the first time should be assessed separately from that of a person who has committed multiple crimes. Indeed, it is more difficult for a person who has committed multiple crimes to be rehabilitated. For this reason, criminal law provides for various legal institutions, one of which is recidivism. This article examines recidivism from the perspectives of Turkish and French criminal law. French criminal law has been chosen for comparative legal analysis because French criminal law contains numerous provisions governing recidivism. After examining these provisions, the article offers recommendations from the perspective of Turkish criminal law.

The main provisions on recidivism in French criminal law are set out in Articles 132-8 to 132-16-5 of the French Penal Code. In Turkish criminal law, recidivism is primarily regulated under Article 58 of the Turkish Penal Code. There are many differences between the two codes with regard to recidivism. In general terms, recidivism arises when a person commits a new crime after a conviction for a previous crime has become final. In this article, first, a general explanation of recidivism is provided. Subsequently, recidivism in French criminal law and Turkish criminal law is examined comparatively.

In French criminal law, the severity of punishment increases in cases of recidivism. In addition, recidivism also produces consequences in the field of execution law, such as conditional release. In contrast, under Turkish criminal law, the severity of punishment does not increase in cases of recidivism. However, where the court must choose between imprisonment and a judicial fine, the court is required to impose imprisonment in cases of recidivism. Apart from this exception, the consequences of recidivism in Turkish criminal law are generally confined to the enforcement stage.

In Turkish criminal law, recidivism applies only to natural persons. By contrast, recidivism provisions in French criminal law may be applied to both natural persons and legal entities. One of the main reasons for this difference lies in the classification of crimes. In French criminal law, where crimes are divided into three categories according to their severity. Misdemeanours are one of these categories. However, recidivism in relation to legal entities may be applied only in respect of fines as imprisonment cannot be imposed on legal entities. Furthermore, in French criminal law, recidivism may be applied in cases where a fine is imposed for a subsequent crime. In contrast, in Turkish criminal law, recidivism provisions do not apply where a fine is imposed for a subsequent crime, even if the previous crime resulted in a fine. In the author's view, recidivism provisions should also apply to judicial fines in Turkish criminal law. In this regard, the rules of French criminal law may serve as a model. For instance, the amount of the judicial fine could be increased by one fold in cases of recidivism.

Another provision in French criminal law concerns the time limits. Most recidivism provisions in the French Penal Code are subject to temporal restrictions. For example, the subsequent crime must be committed within a specific period. If the sentence imposed for the previous crime has been served, the subsequent crime must be committed within five years of that date. If the subsequent crime is committed after this period, the provisions on recidivism do not apply. Similar considerations arise in relation to limitation periods. In other words, even if the limitation period for the penalty imposed for the previous crime has expired, recidivism provisions may still apply provided that the subsequent crime is committed within five years. However, there is no such provision concerning limitation periods in the Turkish Penal Code. Therefore, where the limitation period has expired, the system of perpetual recidivism applies. The article makes recommendations such as these. Some of these recommendations refer to provisions in French criminal law while

others involve specific legislative amendments.

GİRİŞ

Birden fazla suç işleyen kişiler, bir defa suç işleyen kişilere göre daha fazla tehlike arz edebilmektedir. Bu kişilerin ıslah olmalarındaki zorluk ve toplumun korunması gibi birtakım nedenlerden ötürü, haklarında farklı kurumların uygulanması gerekebilmektedir. Bu doğrultuda başvurulacak kurumlardan birisi tekerrür kurumudur. Tekerrür açısından aranan temel koşul, aynı kişinin birden fazla suç işlemiş olmasıdır. Bununla beraber fail ile suçlara dair başka koşullar da aranmaktadır. Bu nedenle birden fazla suçun işlendiği her durumda tekerrürden söz edilememektedir. Tekerrür hükümleri, genel olarak önceki suçtan dolayı verilen mahkûmiyet hükmü kesinleştikten sonra, başka bir suçun işlenmesi durumunda uygulanabilmektedir. Bununla beraber tekerrüre esas alınan suçların aynı veya belirli türlerden olması ve sonraki suçun belirli bir süre içerisinde işlenmesi gibi başka koşullar da aranmaktadır.

Makalemizde tekerrür kurumunu, Türk ceza hukuku ve Fransız ceza hukuku açısından ele almaktayız. Mukayeseli hukuk açısından Fransız ceza hukukunu tercih etmemizin sebebi, son iki asırdır mülga olanlar da dahil olmak üzere, temel ceza kanunları ile ceza normu içeren özel kanunlarda tekerrüre dair hükümlere geniş bir şekilde yer verilmesidir. Bu kapsamda makalemizde ilk olarak tekerrüre dair ortak açıklamalara yer vermekteyiz. Akabinde sırasıyla Fransız ceza hukuku ile Türk ceza hukukundaki tekerrür kurumunu, koşulları, sonuçları ve mükerrerler için öngörülen özel düzenlemeler açısından ele almaktayız.

I. GENEL OLARAK TEKERRÜR

A. Terim

Arapça kökenli olan tekerrür kelimesinin, kerre kelimesinden türediği kabul edilmektedir¹. Bu kelime sözlükte, defa ve kez olarak tanımlanmaktadır². Tekrar kelimesi de bu kelimedenden türemiştir. Bu nedenle tekerrür, tekrarlanma anlamına gelmektedir³. Sözlükte tekrarlayan için mükerrer denilmektedir⁴. Kullanıma baktığımızda genel olarak insan dışındakiler için mükerrer

¹ Güncel Türkçe Sözlük (www.sozluk.gov.tr, Erişim Tarihi: 27.09.2024).

² Güncel Türkçe Sözlük (www.sozluk.gov.tr, Erişim Tarihi: 27.09.2024).

³ Güncel Türkçe Sözlük (www.sozluk.gov.tr, Erişim Tarihi: 27.09.2024).

⁴ Güncel Türkçe Sözlük (www.sozluk.gov.tr, Erişim Tarihi: 27.09.2024).

kelimesinin kullanıldığını, insanlar için mükerrir kelimesinin kullanıldığını görmekteyiz. Nitekim mükerrer kelimesi, tekrarlanan; mükerrir kelimesi ise tekrarlayan anlamına gelmektedir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu⁵ (TCK) ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'da⁶ (CGTİHK) hakkında tekerrür hükümleri uygulanan kişi için mükerrir; mükerrir iken işlediği başka suçtan dolayı yeniden hakkında tekerrür hükümleri uygulanan hükümlü için de ikinci defa mükerrir denilmektedir.

Fransızca'da tekerrür için *récidive* kelimesi kullanılmaktadır. Bu kelimenin kökeni, Orta Çağ Latincesi'ndeki *recidiva* ile Klasik Latince'deki *recidivus* kelimelerine dayanmaktadır⁷. Sözlükte *récidive* kelimesi; kanunda öngörülen koşullar altında bir suçtan dolayı mahkûmiyet hükmü verildikten sonra, aynı nitelikte başka bir suçun işlenmesi şeklinde tanımlanmaktadır⁸. Mükerrir olan kişiler için *récidiviste* kelimesi kullanılmaktadır. Bu kelime de sözlükte, daha önce mahkûm olmuş ve yeni bir suç işlemiş kişi şeklinde tanımlanmaktadır⁹. Yukarıda değinilen ikinci defa mükerrirle ilgili Fransız Ceza Kanunu'nda¹⁰ (FCK) bir ibare bulunmamaktadır. Yine de Fransız doktrininde bazı yazarlar *multirécidiviste* ibaresini kullanmaktadır¹¹. Bununla beraber *récidive* kelimesine benzer bir kelime olan *réitération* kelimesi de tekrarlama ve yinleme anlamlarına gelmektedir. *Réitération* kelimesi farklı niteliği haiz fiillerden dolayı ilk defa kesinleşen mahkûmiyet hükmünden sonra suç işlemek şeklinde tanımlanmaktadır¹². Sözlükte *récidiviste* ile *réitération* kelimelerinin zıt anlamlı olduğu yazmaktadır¹³. Aşağıda açıklayacağımız üzere FCK'da ikisi ayrı kurum olarak hüküm altına alınmaktadır.

B. Tanım

Tekerrür, genel olarak birden fazla suçun işlendiği durumlar için kullanılsa da ceza hukukunda tekerrür, terim olarak farklı bir anlama sahiptir.

⁵ RG, T. 12.10.2004, S. 25611.

⁶ RG, T. 29.12.2004, S. 25685.

⁷ Fransızca Sözlük (*dictionnaire français*) (www.larousse.fr, Erişim Tarihi: 27.09.2024).

⁸ Fransızca Sözlük (*dictionnaire français*) (www.larousse.fr, Erişim Tarihi: 27.09.2024).

⁹ Fransızca Sözlük (*dictionnaire français*) (www.larousse.fr, Erişim Tarihi: 27.09.2024).

¹⁰ Fransız Ceza Kanunu (*Code pénal*) (www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070719, Erişim Tarihi: 27.09.2024).

¹¹ Pradel, Comparé, s. 71; Boulloc, s. 21; Sordino, s. 334; Kolb/Leturmy, s. 355; Canin, s. 17.

¹² Fransızca Sözlük (*dictionnaire français*) (www.larousse.fr, Erişim Tarihi: 27.09.2024).

¹³ Fransızca Sözlük (*dictionnaire français*) (www.larousse.fr, Erişim Tarihi: 27.09.2024).

Birden fazla suçun işlendiği her durumda tekerrürden bahsedilmemektedir¹⁴. Suçların içtimai gibi farklı kurumlar da söz konusu olabilmektedir¹⁵. Tekerrürün ceza hukukunda bir terim olarak yer almasını sağlayan asıl kriter, buna dair kanunda açıkça öngörülen koşullardır. Bu bakımdan tekerrürün koşulları oluşmuşsa kişi hakkında maddi ceza ve infaz hukukunda sonuç doğuracak birtakım farklı hükümler uygulanmaktadır. Mükerrirlerin ıslah olmalarındaki güçlük ve toplum açısından arz ettikleri tehlikeli durum nedeniyle mükerrirler ile diğer suçluların ayrı şekilde değerlendirilmesi gerekebilmektedir¹⁶. Bu kapsamda Türk ve Fransız ceza hukukuna göre tekerrürün genel olarak, önceki suçtan dolayı verilen mahkûmiyet hükmü kesinleştikten sonra aynı kişinin yeni bir suç işlemesi şeklinde tanımlanması mümkündür¹⁷.

C. Tekerrür Sistemleri

Tekerrür hükümlerinin hangi durumlarda uygulanacağına dair genel olarak beş tekerrür sistemi mevcuttur. Bunlardan ilki tekerrürün genel ya da özel olmasıdır. Önceki suç ile sonraki suçun aynı cinsten olması aranıyorsa buna özel tekerrür sistemi (*système de récidive spéciale*) denilmektedir¹⁸. Buna karşın, suçlar açısından bu tür bir ayırım gözetilmiyorsa genel tekerrür sistemi (*système de récidive générale*) söz konusu olmaktadır¹⁹. Bir hukuk

¹⁴ Haker, s. 1587; Schuind, s. 146; Bouloc, s. 621; Bouloc/Matsopoulou, s. 726; Larguier/Conte/Peltier, s. 184; Mahmutoglu/Karadeniz, s. 1400; Koca/Üzülmez, s. 697; Pin, s. 595; Renout/Fourmet, s. 312; Kan, s. 308; Alan, s. 139; Tan, M., s. 2199; De Lamy/Gogorza, s. 30; Borricand/Simon, s. 240; Raschel, s. 157; Jacopin, s. 375; Altunç, s. 7.

¹⁵ Haker, s. 1587; Bouloc, s. 621.

¹⁶ Erem, Tetkik, s. 192; Simav, s. 1320; Pradel, Comparé, s. 769; Marchal/Jaspar, s. 31; Üzülmez, Suçta, s. 299; Özgenç, s. 1023; Koca/Üzülmez, s. 693; Demirbaş, Genel, s. 707; Demirbaş, İnfaz, s. 458; Şahin/Özgenç, s. 130; Bozdağ, s. 128; Pin, s. 595; Renout/Fourmet, s. 312; Borricand/Simon, s. 240; Karakehya, s. 320.

¹⁷ Haker, s. 1590; Pradel, Comparé, s. 769; Schuind, s. 141; Bouloc, s. 622; Larguier/Conte/Peltier, s. 184; İçel, s. 766; Öztürk/Erdem, s. 609; Şahin/Özgenç, s. 291; Özbek, s. 439, 440; Centel/Zafer/Çakmut, s. 614; Hakeri, s. 664; Özen, s. 895; Dülger, s. 1029; Bozdağ, s. 22; Renout/Fourmet, s. 312; Alan, s. 139; Akın, s. 104; De Lamy/Gogorza, s. 30; Larguier, s. 97; Frinchaboy, s. 143; Canin, s. 142; Jacopin, s. 374.

¹⁸ Haker, s. 1595; Pradel, Comparé, s. 771; Bouloc, s. 624; İçel, s. 769; Taşdemir, s. 354; Üzülmez, Suçta, s. 311; Demirbaş, Genel, s. 709; Zafer, s. 796; Centel/Zafer/Çakmut, s. 618; Alan, s. 99; Renout/Fourmet, s. 314; Larguier, s. 101; Marchal/Jaspar, s. 313; Jacopin, s. 375; Vicentini/Clément/Dubost/Clément, s. 334.

¹⁹ Haker, s. 1595; Pradel, Comparé, s. 771; Bouloc, s. 624; İçel, s. 769; Taşdemir, s. 354; Demirbaş, Genel, s. 709; Zafer, s. 796; Centel/Zafer/Çakmut, s. 617, 618; Renout/Fourmet, s. 314; Borricand/Simon, s. 242; Larguier, s. 101; Jacopin, s. 375; Vicentini/Clément/Dubost/Clément, s. 243; Sordino, s. 334.

sisteminde tekerrür hükümleri açısından genel ya da özel tekerrür sistemi esas alınabileceği gibi iki sistemin birlikte kabul edilmesi de mümkündür. Düzenlemelerin bir kısmının genel tekerrür sistemi, diğer bir kısmının ise özel tekerrür sistemine uygun olduğu sisteme, karma tekerrür sistemi denilmektedir²⁰. Mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndaki²¹ (ETCK) tekerrür hükümlerinin karma tekerrür sistemine uygun olduğu kabul edilmektedir²². ETCK m. 81/1'de genel tekerrür düzenlenirken, m. 82/2'de özel tekerrür düzenlenmekteydi ve bu durumda ceza miktarı daha fazla artırılmaktaydı²³. Buna karşın TCK'daki hükümlere bakıldığında genel tekerrür sisteminin benimsendiği ifade edilmelidir²⁴. FCK'da ise genel tekerrürün yanı sıra özel tekerrürün de düzenlendiği görülmektedir²⁵.

İkinci tekerrür sistemi, önceki suçtan dolayı verilen cezanın infaz edilmesinin zorunlu olup olmadığına ilişkindir. Tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için önceki suçtan dolayı hükmolunan cezanın infaz edilmesini bir koşul olarak gören sisteme, gerçek tekerrür sistemi denilmektedir²⁶. Farazi (varsayımsal) tekerrür sisteminde ise cezanın infazı yerine, cezayı içeren hükmün kesinleşmesi yeterli görülmektedir²⁷. Aşağıda açıklayacağımız üzere tartışmalı olmakla beraber, ETCK'ya göre önceki suçtan dolayı verilen cezanın infaz edilmesinin zorunlu olduğu ifade edilmekteydi²⁸. Bu nedenle gerçek tekerrür sistemi söz konusuydu. Buna karşın TCK m. 58'de tekerrür

²⁰ Alan, s. 101; Koç, s. 57.

²¹ RG, T. 13.03.1926, S. 320.

²² Haker, s. 1596; Üzülmmez, Suçta, s. 300; Üzülmmez, Türk, s. 173; Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır, s. 1006; Özen, s. 897.

²³ Haker, s. 1596; Üzülmmez, Suçta, s. 300; Üzülmmez, Türk, s. 173; Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır, s. 1006; Özen, s. 897; Özel tekerrüre dair bir olayın mevcut olması durumunda genel tekerrür hükümlerinin uygulanmayacağına dair karar için bkz. Y. 11. CD, T. 25.03.2004, E. 2003/3316 , K. 2004/2365 (www.legalbank.net).

²⁴ İçel, s. 769; Koca/Üzülmmez, s. 700; Öztürk/Erdem, s. 611; Demirbaş, Genel, s. 709; Özen, s. 897; Zafer, s. 796.

²⁵ Pradel, Comparé, s. 632; Bouloc, s. 637; Géninet, s. 97; Languier/Conte/Peltier, s. 189; Pin, s. 599; Borricand/Simon, s. 242; Frinçaboy, s. 143; Raschel, s. 161; Jacopin, s. 388; Darsonville, s. 408; Renout/Fourmet, s. 313; Canin, s. 143; Vicentini/Clément/Dubost/Clément, s. 244; Sordino, s. 336; Lobé Lobas, s. 272; Hilger, s. 184.

²⁶ İçel, s. 769; Öztürk/Erdem, s. 611; Demirbaş, Genel, s. 706; Zafer, s. 796; Centel/Zafer/Çakmut, s. 617.

²⁷ İçel, s. 769; Demirbaş, Genel, s. 705, 706; Zafer, s. 796; Centel/Zafer/Çakmut, s. 617.

²⁸ Bayramoğlu, s. 1002, 1003; Ardali, s. 1009, 1010; Fındıkgil, s. 223; Haker, s. 1590; Simav, s. 1310, 1311; Taşdemir, s. 351.

hükümlerinin uygulanabilmesi için “*cezanın infaz edilmiş olması gerekmez*” denilmektedir. Bu hükme göre farazi tekerrür sistemi benimsenmektedir²⁹. Benzer şekilde FCK’da da cezanın kesinleşmesi yeterli görülmekte olup bunun infaz edilmesi zorunlu değildir³⁰. Bu bakımdan farazi tekerrür sistemi mevcuttur.

Üçüncü tekerrür sistemi süreye ilişkindir. Tekerrür için sonraki suçun, önceki suçtan dolayı verilen hükmün kesinleşmesinden itibaren belirli bir süre içerisinde işlenmesi zorunlu ise süreli tekerrür sistemi (*système de récidive temporaire*) söz konusu olmaktadır³¹. Buna karşın herhangi bir sürenin öngörülmediği sisteme, süresiz tekerrür sistemi (*système de récidive perpétuelle*) denilmektedir³². ETCK’da olduğu gibi TCK’da da süreli tekerrür sistemi esas alınmaktadır³³. FCK’da ise hem süreli hem süresiz tekerrür sistemi birlikte düzenlenmektedir³⁴.

Dördüncü tekerrür sistemi, tekerrüre dair koşulların oluşması durumunda, tekerrüre dair hükümlerin uygulanmasının zorunluluğuna ilişkindir. Eğer tekerrüre dair hükümlerin uygulanması açısından hâkimin takdir yetkisi varsa takdiri tekerrür sistemi; yoksa zorunlu (mecburi) tekerrür sistemi söz konusu olmakta olup anılan üç Kanun’da da zorunlu tekerrür sistemi mevcuttur³⁵.

Beşinci tekerrür sistemi, yabancı mahkeme tarafından verilen kararların ulusal mahkeme tarafından tekerrür hükümlerinin uygulanmasında

²⁹ İçel, s. 769; Zafer, s. 796; Alan, s. 103.

³⁰ Pradel, Comparé, s. 630; Boulloc, s. 623; Géninet, s. 96; Larguier/Conte/Peltier, s. 186; Renout/Fourmet, s. 312; De Lamy/Gogorza, s. 31; Frinchaboy, s. 143; Canin, s. 142; Raschel, s. 157; Darsonville, s. 407.

³¹ Boulloc, s. 624; İçel, s. 770; Üzülmaz, Suçta, s. 300; Demirbaş, Genel, s. 709; Zafer, s. 796; Centel/Zafer/Çakmut, s. 617; Borricand/Simon, s. 242; Canin, s. 143; Vicentini/Clément/Dubost/Clément, s. 243; Sordino, s. 334.

³² Boulloc, s. 624; İçel, s. 770; Demirbaş, Genel, s. 709; Zafer, s. 796; Centel/Zafer/Çakmut, s. 617; Canin, s. 143; Jacopin, s. 375; Vicentini/Clément/Dubost/Clément, s. 243; Sordino, s. 334.

³³ Özgenç, s. 1025; İçel, s. 770; Mahmutoglu/Karadeniz, s. 1406; Öztürk/Erdem, s. 611; Demirbaş, Genel, s. 709; Alan, s. 106; Altunç, s. 148.

³⁴ Pradel, Comparé, s. 632; Boulloc, s. 636; Géninet, s. 97; Larguier/Conte/Peltier, s. 188; Pin, s. 598; Borricand/Simon, s. 242; Frinchaboy, s. 143; Raschel, s. 160; Jacopin, s. 387; Rassat, s. 101; Darsonville, s. 408; Vicentini/Clément/Dubost/Clément, s. 243; Sordino, s. 337; Lobé Lobas, s. 272; Altunç, s. 148.

³⁵ Koca/Üzülmaz, s. 707; Larguier/Conte/Peltier, s. 187; De Lamy/Gogorza, s. 31.

esas alınıp alınamayacağına ilişkindir. Ulusal tekerrür sistemine göre sadece ulusal mahkemeler tarafından verilen hükümler tekerrüre esas alınabilmektedir³⁶. Yani sonraki suça dair yargılamayı yürüten ulusal mahkeme, yabancı mahkeme tarafından verilen önceki suça dair hükmü tekerrüre esas alamamaktadır. Buna karşın, uluslararası tekerrür sisteminde bu tür bir sınırlandırma bulunmamaktadır³⁷. Bu sistemde ulusal mahkemelerin yanı sıra, yabancı mahkemeler tarafından verilen hükümler de tekerrüre esas alınabilmektedir³⁸. ETCK’da ve TCK’ya bakıldığında, birtakım suçlar istisna olmak üzere, ulusal tekerrür sisteminin benimsendiği ifade edilebilir³⁹. İstisnaları ise ETCK m. 87/4 ile TCK m. 58/4’tür. FCK’da ulusal tekerrür sistemi kabul edilmekle birlikte, Avrupa Birliği’ne üye bir devletin mahkemesi tarafından verilen hükümler de tekerrüre esas alınabilmektedir⁴⁰.

II. FRANSIZ CEZA HUKUKUNDA TEKERRÜR

A. Tarihi Gelişim

Yaklaşık iki asırlık bir süre yürürlükte kalan 1810 tarihli Fransız Ceza Kanunu’nda tekerrüre dair birtakım düzenlemeler bulunmaktaydı⁴¹. Tekerrüre dair temel hükümler, m. 56 ila m. 58’de yer almaktaydı. Bu Kanun’un yürürlükte olduğu ilk dönemlere bakıldığında mükerrirler açısından ağır sonuçlar doğuran düzenlemeler mevcuttu⁴². Örneğin mükerrirler hakkında daha ağır hapis cezalarının yanı sıra, ağır işlerde çalışma cezası, hatta ölüm cezası verilebilmekteydi⁴³. Yapılan değişikliklerle tekerrürün sonuçları hafifletilmiştir. Anılan Kanun’un ilga edilmeden önceki metnine göre tekerrür, genel olarak ceza miktarını artıran bir kurum hâline gelmiştir.

1810 tarihli FCK’da sonraki suç açısından tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi bakımından süre koşuluna yer verilmekteydi. 1810

³⁶ İçel, s. 770; Demirbaş, Genel, s. 709; Zafer, s. 796; Centel/Zafer/Çakmut, s. 617.

³⁷ İçel, s. 770; Zafer, s. 796; Centel/Zafer/Çakmut, s. 617.

³⁸ İçel, s. 770; Demirbaş, Genel, s. 709; Zafer, s. 796.

³⁹ İçel, s. 770; Öztürk/Erdem, s. 612; Zafer, s. 796.

⁴⁰ Bouloc, s. 624.

⁴¹ 1810 tarihli Fransız Ceza Kanunu (www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006071029, Erişim Tarihi: 12.03.2025). Bu Kanun’u 1810 tarihli FCK olarak kullanmaktayız.

⁴² Darsonville, s. 405.

⁴³ Darsonville, s. 405.

tarihli FCK m. 57’de sonraki suçun, önceki suçun zamanaşımına uğradığı veya cezanın infaz edildiği tarihten itibaren beş yıl içinde işlenmesi öngörülmekteydi. Sonraki suçun, önceki suçtan dolayı verilen mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesinden sonra işlenmesi gerekmekteydi⁴⁴. Süreli ve süresiz tekerrür birlikte düzenlenmekteydi⁴⁵. Tekerrüre esas alınacak suçlar açısından birtakım belirlemeler söz konusuydu⁴⁶. Genel tekerrürün yanı sıra özel tekerrür de uygulanmaktaydı⁴⁷. Örneğin hırsızlık, dolandırıcılık ve güveni kötüye kullanma suçları, m. 58’e göre tekerrür açısından aynı suç sayılmaktaydı. Farklı kanunlarda yer alan birtakım suçlar da aynı suç olarak kabul edilmekteydi⁴⁸. Örneğin karşılıksız çekle ilgili olsa da çekin karşılığının çıkmaması ve bu durumu bilerek çekin kullanılması ayrı suç tipleri olarak düzenlenmekteydi ancak bu iki suç, tekerrür açısından aynı suç olarak kabul edilmekteydi⁴⁹.

1810 tarihli FCK yürürlükte olduğu dönemde tekerrür kurumu, sadece bu Kanun’da düzenlenmemekteydi. 27 Mayıs 1885 tarihli Mükerrirler Hakkında Kanun’da (*Loi sur les récidivistes*) mükerrirlerin, örneğin kolonilere sürgün edilmelerine dair hükümler mevcuttu⁵⁰. Altmış yılı aşkın bir süre yürürlükte kalan bu Kanun kapsamında, 1887 yılından 1953 yılına kadar 22.163 hükümlü, Guyana ve Yeni Kaledonya’daki kolonilere sürgüne gönderilmiştir⁵¹. Bu Kanun’da mükerrirler için katı düzenlemeler bulunmaktaydı. Öyle ki belirli suçlardan mükerrir olanlar, ortadan kaldırılmaları gereken tehlikeli kişiler olarak görülmekteydi⁵². Doktrindeki bir görüşe göre anılan Kanun m. 4’ün içeriği nedeniyle mükerrirler, ıslah edilemez suçlular şeklinde ele alınmaktaydı⁵³. Tekerrür hükümlerinin uygulanması durumunda asıl ceza hapis cezası olmakta, sürgün cezası ise asıl ceza dışında verilen ikincil

⁴⁴ Capogne, s. 90; Jeandier, s. 476.

⁴⁵ Capogne, s. 91; Jeandier, s. 474, 475.

⁴⁶ Capogne, s. 90; Jeandier, s. 474, 475.

⁴⁷ Capogne, s. 90; Jeandier, s. 474, 475.

⁴⁸ Jeandier, s. 475.

⁴⁹ Jeandier, s. 475.

⁵⁰ 27 Mayıs 1885 tarihli Mükerrirler Hakkında Kanun (*Loi sur les récidivistes*) (www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000000877127, Erişim Tarihi: 12.03.2025).

⁵¹ Sanchez, s. 1.

⁵² Jacopin, s. 385; Darsonville, s. 405; Fransız ceza hukukunda hükümlüler açısından ilk defa tehlikeli kavramının bu metinde kullanıldığı söylenmektedir. Bkz. Sanchez, s. 2.

⁵³ Darsonville, s. 405; Sanchez, s. 2.

ceza olmaktaydı⁵⁴. Ayrıca sürgünün kapsamı, kişinin Fransa dışındaki bu kolonilerde yaşamaya zorlanmasıyla sınırlı değildi⁵⁵. Mükerrerler ceza infaz kurumundan tahliye olsalar bile orada yaşamaya ve ağır şartlarda çalışmaya zorlanmaktaydılar⁵⁶. 17 Temmuz 1970 tarihli Kanun ile sürgün cezası isteğe bağlı hâle gelmiş ve 2 Şubat 1981 tarihli Kanun ile bu Kanun yürürlükten kaldırılmıştır⁵⁷.

Günümüzde Fransız ceza hukukunda tekerrüre dair temel hükümler, FCK m. 132-8 ile FCK m. 132-16-5 arasında yer almaktadır. Tekerrür hâlinde cezaların uygulanması (*des peines applicables en cas de récidive*) başlıklı alt bölüm, kendi içerisinde üç kısma (*paragraphe*) ayrılmaktadır. Bunlar: Gerçek kişiler (FCK m. 132-8 ile FCK m. 132-11), tüzel kişiler (FCK m. 132-12 ile FCK m. 132-15) ve genel hükümlerdir (FCK m. 132-16 ile FCK m. 132-16-5). FCK'nın yanı sıra Fransız Çevre Kanunu⁵⁸ (*Code de l'environnement*) gibi diğer kanunlarda da tekerrüre dair düzenlemelerin olduğu görülebilmektedir⁵⁹. Makalemizde tekerrüre dair genel olarak FCK'daki hükümleri açıklamaktayız. Bununla beraber yeri geldiğinde diğer kanunlarda bulunan düzenlemelerden de söz etmekteyiz.

B. Tekerrürün Koşulları

1. Genel Olarak

Kişi hakkında tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için birden fazla suçu işlemesi yeterli değildir. Bu suçların türü, infaz edilip edilmediği

⁵⁴ Jacopin, s. 385; Sanchez, s. 2.

⁵⁵ Sanchez, s. 2.

⁵⁶ Sanchez, s. 2.

⁵⁷ Jacopin, s. 385.

⁵⁸ Fransız Çevre Kanunu (*Code de l'environnement*) (www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006074220, Erişim Tarihi: 19.03.2025).

⁵⁹ Fransız Çevre Kanunu m. L437-22'de genel olarak balıkçılıkla ilgili suçlardan dolayı hüküm giymiş olan kişinin tescilli balıkçılık derneklerinden ihraç edilebileceği belirtilmektedir. Süre olarak ise en az bir yıl, en fazla üç yıl öngörülmektedir. Tekerrür hükümlerinin uygulanması durumunda ihraç süresinin iki yıldan beş yıla kadar artırılacağı kabul edilmektedir. Ayrıca failin mesleğinin profesyonel balıkçı olması nedeniyle bu mesleğini kullanarak suçu işlemesi durumunda bu kişinin en fazla iki yıl süreyle ihraç edileceği belirtilmektedir. Tekerrür durumunda ise ihraç süresinin en fazla beş yıl olabileceği yazmaktadır. Yine Fransız Çevre Kanunu m. L218-11'in ilk iki fıkrasında belirli durumlarda denize atık atılması durumunda fail hakkında yüz bin avro para cezası verileceği öngörülmektedir. Anılan maddenin üçüncü fıkrasında ise tekerrür durumunda para cezasının miktarının iki yüz bin avroya artırılacağı ve aynı zamanda bir yıl hapis cezası verileceği belirtilmektedir.

ve işlendiği tarih gibi birtakım hususlar da incelenmektedir. Bu inceleme sonucunda gereken koşulların mevcut olması hâlinde tekerrür hükümleri uygulanabilmektedir. FCK’da yer alan tekerrüre dair koşulların neler olduğunu, aşağıda beş başlık altında ele almaktayız. Bu koşulların tamamının oluşması hâlinde tekerrür hükümleri uygulanabilmektedir. Aksi takdirde tekerrürün sonuçlarından söz edilememektedir.

Bu noktada tekerrüre benzer bir kurumdan söz etmek isteriz. Yukarıda tanımına verdiğimiz üzere, Fransız ceza hukukunda tekerrüre benzer bir kurum olan *réitération* kurumu bulunmaktadır. Tekerrüre dair koşullarda eksikliğin mevcut olduğu hâllerde *réitération* kurumu gündeme gelebilmektedir. Bu kurum, henüz FCK’da düzenlenmeden önce doktrinde, suçların tekrarlandığı durumlar için kullanılmaktaydı⁶⁰. Birden fazla suç işleyen kişi hakkında tekerrür hükümleri uygulanmasa bile bu kişinin ayrı bir şekilde değerlendirilmesi gerektiği söylenmekteydi⁶¹. 2005 yılında yapılan değişiklikte *réitération* kurumu, FCK m. 132-16-7’de düzenlenmiştir. Bu hükme göre daha önce bir cürüm veya cünha işleyen kişi, bundan dolayı kesin olarak mahkûm edildikten sonra, başka bir suç işlemesine rağmen tekerrürün koşulları mevcut değilse *réitération* söz konusu olmaktadır. Bu bakımdan *réitération*, önceki suçtan verilen mahkûmiyet hükmü kesinleştikten sonra, başka suç işleyen ancak hakkında koşulları oluşmadığı için tekerrür hükümleri uygulanmayan kişinin içinde bulunduğu durum şeklinde tanımlanabilmektedir⁶². *Réitération*’un varlığı hâlinde tekerrür hükümleri uygulanmamaktadır⁶³. FCK m. 132-16-7’ye göre *réitération* açısından esas alınan suç için verilen cezalar, miktar yönünden bir sınırlandırma olmaksızın ve önceki suçtan dolayı verilen cezalarla birlikte ele alınmaksızın değerlendirilmektedir. Görüldüğü üzere anılan maddede cezaların birbirinden ayrı olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle tekerrürde olduğu gibi cezanın artırılması gibi bir durum *réitération* açısından söz konusu değildir⁶⁴. Esasen *réitération* durumunda cezanın artırılmasını öngören çalışmalar yapılmış olsa da bunlar kadük kalmıştır⁶⁵.

⁶⁰ Pradel, Manuel, s. 646; Pin, s. 607.

⁶¹ Pin, s. 606, 607.

⁶² Pradel, Manuel, s. 646, 647; Larguier/Conte/Peltier, s. 174; Pin, s. 606; De Lamy/Gogorza, s. 30; Frinchaboy, s. 143; Jacopin, s. 375.

⁶³ Fr. Tem. Mah. CD, T. 12.03.2014, No. 13-81.273 (www.legifrance.gouv.fr).

⁶⁴ De Lamy/Gogorza, s. 30; Frinchaboy, s. 143; Jacopin, s. 375.

⁶⁵ Pin, s. 607; Jacopin, s. 391.

2. Önceden İşlenen Suçtan Dolayı Verilen Hükümün Kesinleşmiş Olması

Tekerrüre dair ilk koşul, kişinin önceden bir suç işlemiş olmasıdır. Önceden işlenen suç veya önceki suç olarak sözünü ettiğimiz bu suça dair birtakım özellikler aranmaktadır. Buna göre önceki suçtan dolayı kişi hakkında bir ceza mahkûmiyeti (*condamnation pénale*) verilmelidir⁶⁶. Bu bakımdan örneğin beraat ve düşme gibi diğer kararlar tekerrüre esas alınmamaktadır⁶⁷. Hatta kişinin suçu işlemiş olması nedeniyle verilen güvenlik tedbirine (*mesure de sûreté*) dair hükümler de bu kapsama girmemektedir⁶⁸. Keza yaptırım, sadece ceza yaptırımını olabilmektedir⁶⁹.

Mahkûmiyet hükmü, kural olarak bir Fransız mahkemesi tarafından verilmelidir. Ayrıca Avrupa Birliği'ne üye bir devletin mahkemesi tarafından verilen hükümlerin 12 Aralık 2005 tarihinden bu yana tekerrüre esas alınması mümkün hâle gelmiştir⁷⁰. Bu durum FCK m. 132-23-1'den kaynaklanmaktadır. Bu maddede, FCK ve Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu⁷¹ (FCMK) hükümleri uygulanırken; Avrupa Birliği'ne üye olan bir devletin ceza mahkemesi tarafından verilen mahkûmiyet hükmünün, Fransız ceza mahkemesi tarafından verilen mahkûmiyet hükmüyle aynı koşullar altında birlikte dikkate alınacağı ve aynı yönde hukuki sonuçlar doğuracağı belirtilmektedir. Dikkat çekmek isteriz ki anılan maddede açıkça tekerrürden söz edilmemektedir. Yine de bu maddenin tekerrürü de kapsayacak şekilde genel bir hüküm olduğu kabul edilmektedir⁷². Önceki suça dair mahkûmiyet hükmünün tekerrüre esas alınabilmesi için bu hüküm ya bir Fransız mahkemesi ya da Avrupa Birliği'ne üye olan bir devletin ceza mahkemesi tarafından verilmiş olmalıdır. Bu bakımdan Avrupa Birliği'ne üye olmayan bir devletin ceza mahkemesi

⁶⁶ Pradel, Manuel, s. 629; Pradel, Comparé, s. 769; Boulloc, s. 624; Boulloc/Matsopoulou, s. 775; Larguier/Conte/Peltier, s. 186; Pin, s. 596; Renout/Fourmet, s. 312; De Lamy/Gogorza, s. 31; Borricand/Simon, s. 241; Raschel, s. 158; Jacopin, s. 386; Darsonville, s. 406.

⁶⁷ Boulloc, s. 624; Larguier/Conte/Peltier, s. 186; Renout/Fourmet, s. 314; Borricand/Simon, s. 241; Raschel, s. 158; Jacopin, s. 386.

⁶⁸ Pradel, Comparé, s. 630; Larguier/Conte/Peltier, s. 186; Raschel, s. 158; Jacopin, s. 386.

⁶⁹ Pradel, Comparé, s. 630; Renout/Fourmet, s. 314; Borricand/Simon, s. 241; Raschel, s. 158; Jacopin, s. 386.

⁷⁰ Boulloc, s. 624.

⁷¹ Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu (*Code de procédure pénale*) (www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006071154, Erişim Tarihi: 19.03.2025).

⁷² De Lamy/Gogorza, s. 31; Géninet, s. 96; Borricand/Simon, s. 241; Canin, s. 143; Raschel, s. 159; Darsonville, s. 407; Jacopin, s. 288; Vicentini/Clément/Dubost/Clément, s. 243.

tarafından verilen mahkûmiyet hükmü, FCK'nın uygulamasında tekerrüre esas alınmamaktadır⁷³.

Tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için önceki suç nedeniyle mahkûmiyet hükmünün verilmiş olması yeterli değildir. Tekerrürden söz edilebilmesi için sonraki suçun, önceki suça dair verilen mahkûmiyet hükmünün kesinleştiği tarihten sonra işlenmesi aranmaktadır⁷⁴. Önceki suç nedeniyle verilen mahkûmiyet hükmü kesinleşmemiş ise tekerrür hükümlerinin uygulanması hukuka aykırı olmaktadır⁷⁵.

FCK m. 132-20-1'e göre yargılama sonunda sanığın suçlu olduğuna karar verilmesi durumunda, eğer suça dair koşullar ve sanığın kişiliği gözetildiğinde bir gereklilik söz konusuysa mahkeme, sanık hakkındaki hükmü açıklarken bu suçtan sonra başka bir suç işlemesi ve bundan mahkûm olması durumunda ortaya çıkacak sonuçlar hakkında uyarıda bulunmalıdır. Tekerrür hükümlerinin uygulanacağına dair uyarı, önceki suça dair verilen hükmün kesinleşmesiyle yapılmaktadır⁷⁶. Bu nedenle örneğin kişi hakkında önceki suçtan mahkûmiyet hükmü verilmekle beraber temyiz incelemesi devam ediyorsa bu suç tekerrüre esas alınmamaktadır⁷⁷.

Önceki suça dair verilen mahkûmiyet hükmünün usulüne uygun olarak kesinleşmesi yeterlidir⁷⁸. Yani önceki suça dair verilen cezanın infaz edilmesi aranmamaktadır⁷⁹. Bu bakımdan örneğin ceza ertelenmiş olsa da hüküm kesinleştiğinden bu suç tekerrüre esas alınabilmektedir⁸⁰.

Devlet ile birey arasındaki ceza ilişkisini düşüren sebepler, tekerrür hükümleri açısından önem arz edebilmektedir. Bu önem daha çok önceki suçtan dolayı verilen hüküm açısından ortaya çıkmaktadır. Zamanaşımı (*prescription*) ve özel af (*grâce*) açısından belirtmek gerekir ki ceza ilişkisini

⁷³ Borricand/Simon, s. 241; Darsonville, s. 407.

⁷⁴ Pradel, Comparé, s. 630; Boulou, s. 623, 624; Boulou/Matsopoulou, s. 775; Géninet, s. 96; Larguier/Conte/Peltier, s. 186; Renout/Fourmet, s. 312; De Lamy/Gogorza, s. 31; Frincha-boy, s. 143; Canin, s. 142; Raschel, s. 157; Darsonville, s. 407.

⁷⁵ Fr. Tem. Mah. CD, T. 16.02.1983, No. 82-91.774 (www.legifrance.gouv.fr).

⁷⁶ Pradel, Comparé, s. 630; Michiels/Jacques, s. 179; Canin, s. 142; Hilger, s. 182.

⁷⁷ Larguier/Conte/Peltier, s. 186.

⁷⁸ Boulou, s. 624; Boulou/Matsopoulou, s. 775.

⁷⁹ Larguier, s. 98; Hilger, s. 182.

⁸⁰ Boulou, s. 624; Fr. Tem. Mah. CD, T. 14.10.2014, No. 13-87.636 (www.legifrance.gouv.fr); Fr. Tem. Mah. CD, T. 11.01.2011, No. 10-81.781 (www.legifrance.gouv.fr).

düşüren bu iki sebebin varlığı, önceki suçun tekrerrüre esas alınmasını engellemektedir⁸¹. Buradaki zamanaşımını, önceki suçtan dolayı verilen hükümle ilgili olarak ceza zamanaşımını olduğunu eklemek isteriz. Keza dava zamanaşımı dolmuşsa önceki suçtan söz edilememektedir.

Özel af da bilindiği üzere affın bir türüdür. Affın diğer türü olan genel af açısından da konunun ele alınmasında yarar vardır. Özel af (*grâce*), genel olarak FCK m. 133-7 ile FCK m. 133-8’de düzenlenmektedir. Bu maddelere göre özel af, yalnızca cezanın infaz edilmesi açısından bir muafiyet sağlamaktadır. Özel af durumunda cezanın bir kısmı, hatta tamamı infaz edilmese bile mahkûmiyet hükmü ortadan kalkmamaktadır⁸². Genel af (*amnistie*) ise FCK m. 133-9 ile FCK m. 133-11’de düzenlenmektedir. Bu maddelere göre genel af durumunda, önceden verilen bütün cezalar silinmektedir. İnfaz edilen cezalar açısından kişilere bir talepte bulunma hakkı tanınmasa da infaz edilmeyen cezalar tamamen ortadan kalkmaktadır. Genel af durumunda fiilin suça dair niteliği geriye dönük olarak ortadan kalkmaktadır. Bu nedenle önceki suç genel affa uğramışsa bu suç tekrerrüre esas alınmamakta, diğer bir ifadeyle genel af, tekrerrüre engel olmaktadır⁸³.

Aşağıda açıklayacağımız üzere mahkeme, sonraki suç üzerinden tekrerrür hükümlerini uygulamakla beraber, önceki suçun da bu koşulları sağlayıp sağlamadığını incelemektedir. Bu inceleme için genel olarak adli sicil belgesine (*casier judiciaire*) bakılmaktadır⁸⁴.

3. Sonradan İşlenen Suçtan Dolayı Hüküm Verilmiş Olması

Tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için önceki suçta olduğu gibi sonraki suçta da mahkeme tarafından verilmiş bir mahkûmiyet hükmü

⁸¹ Pradel, Comparé, s. 630; Boulloc, s. 624; Languier/Conte/Peltier, s. 185; Canin, s. 142.

⁸² Pradel, Comparé, s. 630; Boulloc, s. 624; Languier/Conte/Peltier, s. 185; Canin, s. 142.

⁸³ Pradel, Comparé, s. 630; Géninet, s. 96; Renout/Fourmet, s. 314; Borricand/Simon, s. 242; Michiels/Jacques, s. 179; Canin, s. 142; Kolb/Leturmy, s. 390; Raschel, s. 158.

⁸⁴ Boulloc, s. 626; Languier/Conte/Peltier, s. 191; Pin, s. 605; Boulloc/Matsopoulou, s. 779; Kimliğin belirlenmesine yarayan bunun gibi bütün hususlar Paris’teki Adli Kimlik Servisinde (*service de l’identité judiciaire*) kayda alınmaktadır. Bkz. Pradel, Manuel, s. 637; Canin, s. 145; Kolb/Leturmy, s. 384; Jacopin, s. 375; Adli sicil belgesine dair temel düzenlemeler, FCMK m. 768 ile FCMK m. 781 arasında yer almaktadır. Buna göre Adalet Bakanlığı tarafından gerçek kişiler ve tüzel kişiler hakkında da verilen belirli hükümlerin depolandığı bir sistem mevcut olup mahkeme, gerekli gördüğünde adli sicil belgesine ulaşabilmektedir. Özellikle tüzel kişiler açısından ulusal kurum ve kuruluşların siciline göre kimlik tespiti yapılmaktadır. Bkz. Renout/Fourmet, s. 320.

aranmaktadır⁸⁵. Bu mahkûmiyet hükmünün konusu hapis cezası olabileceği gibi para cezası da olabilmektedir⁸⁶. Sonraki suçtan dolayı hükmedilen para cezası açısından tekerrür hükümlerinin uygulanmasının tekerrürün amacına hizmet ettiği kanaatindeyiz. Nitekim yaptırım sadece para cezası olsa dahi bir suçtan dolayı mahkûmiyet bulunmaktadır. Bunun dışındaki hüküm türleri tekerrüre esas alınmamaktadır⁸⁷. Örneğin kişinin suçlu olması nedeniyle hakkında güvenlik tedbirine karar verilmiş ise bu suçla ilgili tekerrür koşulları oluşmamaktadır⁸⁸.

FCK'daki ilgili hükümlere göre tekerrür açısından önceki suçta dair verilen mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesi bir zorunluluk olsa da sonraki suç açısından bu koşul aranmamaktadır. Keza tekerrür nedeniyle cezanın artırılmasına dair maddeler de bu yönde bir koşulun gerekli olmadığını göstermektedir. Örneğin FCK m. 132-8'de tekerrüre dair koşulların mevcut olması hâlinde sonraki suçta dair cezanın artırılarak verileceği yazmaktadır.

Tekerrür hükümlerinin uygulanmasına kural olarak yalnızca Fransız mahkemeleri karar verebilmektedir. Esasen FCK m. 132-23-1'de Avrupa Birliği'ne üye olan bir devletin ceza mahkemesi tarafından verilen mahkûmiyet hükmünün, Fransız ceza mahkemesi tarafından verilen mahkûmiyet hükmüyle aynı koşullar altında birlikte dikkate alınacağı ve aynı yönde hukuki sonuç doğuracağı yazmaktadır. Bu madde, önceki suçta dair verilen mahkûmiyet hükmü açısından uygulanmaktadır⁸⁹. Tekerrür hükümlerinin uygulanmasına sonraki suç üzerinden karar verileceğinden dolayı, sonraki suç açısından bu durum geçerli olmamaktadır⁹⁰.

4. Önceki Suç ile Sonraki Suçun Belirli Suçlardan Olması

Fransız ceza hukukunda suçlar kendi arasında üçe ayrılmaktadır. FCK'nın ilk maddesi olan m. 111-1'de suçların (*infraction*) ağırlıklarına göre sırasıyla cürüm (*crime*), cünha (*délit*) ve kabahat (*contravention*) şeklinde ayrıma tabi tutulduğu görülmektedir. Kabahatler de kendi içerisinde beşli

⁸⁵ Pradel, Manuel, s. 629; Languier/Conte/Peltier, s. 186.

⁸⁶ Darsonville, s. 406.

⁸⁷ Languier/Conte/Peltier, s. 186.

⁸⁸ Languier/Conte/Peltier, s. 186.

⁸⁹ De Lamy/Gogorza, s. 31; Géninet, s. 96; Borricand/Simon, s. 241; Canin, s. 143; Raschel, s. 159; Darsonville, s. 407; Jacopin, s. 288; Vicentini/Clément/Dubost/Clément, s. 243.

⁹⁰ Boulloc, s. 624.

bir ayrıma tutulmakta olup bunlar, sınıf (*classe*) şeklinde adlandırılmaktadır. Tekerrür hükümleri açısından önceki ve sonraki suç, cürüm, cünha veya beşinci sınıf kabahat (*contravention de la 5e classe*) olmalıdır. Nitekim FCK m. 132-8 ila m. 132-10 ve m. 132-12 ila m. 132-14'te cürüm ve cünhadan söz edilirken, m. 132-11 ve m. 132-15'te sadece beşinci sınıf kabahatten bahsedilmektedir. FCK'da ilk dört sınıf kabahatler açısından tekerrür hükümlerine yer verilmemektedir. Bu nedenle Kanun'da aksi öngörülmedikçe sadece beşinci sınıf kabahatler açısından tekerrür hükümlerinin uygulanacağı kabul edilmektedir⁹¹. Cünhalar açısından bu tür bir ayırım olmasa da doktrinde iki şekilde ele alındığı görülmektedir. Bu çerçevede on yıl hapis cezası gerektiren cünhalar için ağır cünha (*délit très grave*) denilebilmektedir⁹². Ağır cünha şeklindeki bir kullanım, tekerrür hükümleri için pratiklik arz edebilmektedir. Aşağıda ele alınacağı üzere cünhalar açısından tekerrür hükümlerinin uygulanması cünhanın ağır olup olmaması, diğer bir ifadeyle on yıl hapis cezası gerektirip gerektirmediğine göre farklılık gösterebilmektedir.

Önceki suçun ve sonraki suçun bu şekilde olmasına göre genel olarak cürüm-cürüm, cürüm-cünha, cürüm-kabahat gibi devam etmek üzere dokuz ayrı kombinasyonun olduğu ileri sürülmektedir⁹³. Ne var ki bu çıkarım doğru değildir. FCK m. 132-8 ile FCK m. 132-15 arasında tekerrür hükümleri suçların türüne göre sınırlandırılmıştır. Bu nedenle bütün suçlar arasında tekerrür hükümleri uygulanamamaktadır. Örneğin anılan maddelerde bir cürüm ile bir kabahat arasında tekerrür hükümlerinin uygulanacağına yer verilmemektedir. Bu bakımdan bir kabahat ile cürüm veya cünha arasında tekerrür hükümleri uygulanamamaktadır⁹⁴. Örneğin önceki suç cürüm ise tekerrür için sonraki suçun cürüm veya cünha olması gerekmektedir. Keza önceki suçun kabahat, sonraki suçun cürüm veya cünha olması durumunda, sonraki suçtan verilen yaptırım zaten ağır olacağından tekerrür hükümlerinin uygulanmasının isabetli olmayacağı kabul edilmektedir⁹⁵. Bu bakımdan anılan maddelerdeki düzenlemelere bakıldığında beş durumdan üçünün önceki suçun cürüm ve ağır cünhalar için diğer ikisinin ise önceki suçun ağır olmayan cünha ve beşinci sınıf kabahatler için öngörüldüğü söylenebilir⁹⁶.

⁹¹ Bouloc, s. 638; Larguier/Conte/Peltier, s. 187; Renout/Fourmet, s. 313; Jacopin, s. 387.

⁹² Bouloc, s. 636.

⁹³ Bouloc, s. 636.

⁹⁴ Bouloc, s. 626; Géninet, s. 98.

⁹⁵ Bouloc, s. 626; Géninet, s. 98.

⁹⁶ Bouloc, s. 636.

Suçların bu şekilde sınıflandırılmasının yanı sıra, tekerrür hükümleri açısından suçların aynı veya benzer suç olarak da ayrıma tabi tutulduğu görülmektedir⁹⁷. Aşağıda detaylı şekilde açıklanacağı üzere gerçek kişiler açısından FCK m. 132-8 ve FCK m. 132-9’da genel tekerrür ile FCK m. 132-10 ve FCK m. 132-11’de özel tekerrür düzenlenirken; tüzel kişiler açısından ise FCK m. 132-12 ve FCK m. 132-13’te genel tekerrür ile FCK m. 132-14 ve FCK m. 132-15’te özel tekerrür düzenlenmektedir⁹⁸. Özel tekerrürün benimsendiği bu maddelerde aynı suçun veya tekerrür hükümleri açısından öngörülen benzer bir suçun işlenmesinden söz edilmektedir. FCK m. 132-16 ile FCK m. 132-16-5 arasında yer alan maddelerde, birtakım suçların tekerrür hükümleri açısından aynı suç olarak kabul edileceği belirtilmektedir. Bu çerçevede örneğin FCK m. 132-16’ya göre tekerrür hükümleri kapsamında hırsızlık, gasp, şantaj, dolandırıcılık ve güveni kötüye kullanma suçlarının işlenmesi durumunda bunlar aynı suç olarak kabul edilmektedir. FCK m. 132-16-1’e göre cinsel saldırı ile cinsel tacize ilişkin suçlar da aynı suç olarak değerlendirilmektedir. FCK m. 132-16-2’de öldürme ve yaralama suçları açısından birtakım maddelerden söz edilerek bunların aynı suç sayılacağı yazmaktadır. FCK m. 132-16-3’te yine birtakım maddelere atıfta bulunularak insan ticareti ve fuhuş suçlarının aynı olduğu belirtilmektedir. FCK m. 132-16-4’te ise kişilere yönelik kasten işlenen şiddet suçları ile bunun dışındaki şiddetin ağırlaştırıcı bir neden olarak düzenlendiği suçlar aynı suç olarak kabul edilmektedir. FCK m. 132-16-4-1’e göre FCK m. 222-52 ile FCK m. 222-67’deki silah kaçakçılığına ilişkin suçlar aynı suç olarak kabul edilmektedir. Eklemek gerekir ki tekerrür açısından hangi suçların aynı suç olarak kabul edileceği ancak kanunda düzenlenebilmektedir⁹⁹. Mahkemenin bu konuda bir takdir yetkisi bulunmamaktadır¹⁰⁰.

5. Sonradan İşlenen Suçun, Önceden İşlenen Suçtan Sonra Belirli Bir Süre İçerisinde İşlenmiş Olması

⁹⁷ Aynı maddede yer alan seçimlik hareketli bir suçun farklı tarihlerde farklı hareketlerle işlenmesi durumunda, iki suç aynı suç kabul edileceğinden tekerrür hükümleri uygulanabilmektedir. İlgili bir karar için bkz. Fr. Tem. Mah. CD, T. 03.04.2001, No. 00-86.515 (www.legifrance.gouv.fr).

⁹⁸ Pradel, Manuel, s. 635; Bouloc/Matsopoulou, s. 777, 778; Laruier/Conte/Peltier, s. 190; Pin, s. 604; Jacopin, s. 391; Darsonville, s. 410; Sordino, s. 336; Lobé Lobas, s. 274; Hilger, s. 182.

⁹⁹ Raschel, s. 162.

¹⁰⁰ Raschel, s. 162.

FCK m. 132-8 ile FCK m. 132-15 arasındaki gerçek ve tüzel kişiler açısından tekerrüre dair düzenlemelere bakıldığında, süreli ve süresiz tekerrür sistemlerinin birlikte düzenlendiği görülebilmektedir. Bu kapsamda gerçek kişiler açısından FCK m. 132-8’de ve tüzel kişiler açısından FCK m. 132-12’de sonraki suçun işleneceği süreye dair bir sınırlamadan söz edilmemektedir. Bu nedenle anılan maddelerde süresiz tekerrür esas alınmaktadır¹⁰¹. Bununla birlikte gerçek kişiler açısından FCK m. 132-9 ila FCK m. 132-11 ve tüzel kişiler açısından FCK m. 132-13 ila FCK m. 132-15’te yer alan maddelerde, sonraki suçun belirli bir süre içerisinde işleneceği yazmaktadır. Bundan dolayı anılan maddelerde süreli tekerrür sistemi esas alınmaktadır¹⁰². FCK m.132-8 ila FCK m. 132-15’e bakıldığında en ağır yaptırımların süresiz tekerrürün benimsendiği FCK m. 132-8 ve FCK m. 132-12’de olduğu görülmektedir¹⁰³.

Süre olarak ise bir yıl, üç yıl, beş yıl ve on yıl şeklinde farklı süreler öngörülmektedir. Bu süreler, önceki suça dair verilen mahkûmiyet hükmünün kesinleştiği gün başlamamaktadır. Sürenin başlaması için önceki suçtan dolayı verilen cezanın infaz edilmesi veya zamanaşımına uğraması aranmaktadır. Örneğin FCK m. 132-9’a göre bir cürüm veya ağır cünhadan dolayı verilen hüküm kesinleştikten sonra, önceki suça dair verilen ceza infaz edildikten veya zamanaşımına uğradıktan sonraki on yıl içinde kişi, aynı cezanın verilmesini gerektiren bir cünha işlerse hapis ve para cezasının üst sınırı iki katına artırılmaktadır. Görüldüğü üzere bu cümlede, tekerrüre dair süreyle birlikte cezanın artırılmasına dair miktara yer vermekteyiz. Konunun iyi bir şekilde anlaşılabilmesi için süre ve cezanın artırım miktarından birlikte söz edilmesinde yarar olsa da bu durumda aynı hususların iki başlıkta da açıklanması gerekmektedir. Tekrara düşmemek adına tekerrüre dair bu sürelerin ne olduğunu aşağıda ceza miktarının artırılmasına dair başlıkta açıklamaktayız.

6. Kişiye Bildirimde Bulunulması

¹⁰¹ Pradel, Comparé, s. 632; Bouloc, s. 636; Bouloc/Matsopoulou, s. 777; Géninet, s. 97; Larguier/Conte/Peltier, s. 188; Pin, s. 598; Borricand/Simon, s. 242; Frinchaboy, s. 143; Raschel, s. 160; Jacopin, s. 387; Rassat, s. 101; Darsonville, s. 408; Vicentini/Clément/Dubost/Clément, s. 243; Sordino, s. 337; Lobé Lobas, s. 272; Hilger, s. 184.

¹⁰² Pradel, Comparé, s. 632; Bouloc/Matsopoulou, s. 777; Géninet, s. 97; Larguier/Conte/Peltier, s. 188; Pin, s. 599; Borricand/Simon, s. 242; Frinchaboy, s. 143; Raschel, s. 161; Jacopin, s. 388; Darsonville, s. 408; Vicentini/Clément/Dubost/Clément, s. 244; Sordino, s. 336; Lobé Lobas, s. 272; Hilger, s. 184.

¹⁰³ Pradel, Manuel, s. 631; Larguier/Conte/Peltier, s. 185; Borricand/Simon, s. 241; Canin, s. 143; Darsonville, s. 408.

Tekerrür hükümlerinin uygulanmasına dair koşullardan birisi bildirimine ilişkindir. Tekerrür hükümleri uygulanmadan önce, hakkında tekerrür hükümlerinin uygulanabileceğinin kişiye bildirilmesi ve savunmasının alınması gündeme gelmektedir. FCK m. 132-16-5'e göre iddianamede tekerrür hükümlerinin uygulanmasına yer verilmemiş olsa bile duruşma sırasında sanığa tekerrür hükümlerinin uygulanacağını bildirilmesi, sanığa müdafisinin hukuki yardımından yararlanma hakkının sağlanması ve sanığın görüşlerini bildirmesine imkan tanınması durumunda mahkeme, tekerrür hükümlerini kendiliğinden uygulayabilmektedir.

Fransız Temyiz Mahkemesi, vermiş olduğu bir kararda, iddianamede tekerrür hükümlerine yer verilmemiş olmasını bir eksiklik olarak kabul etmiştir. Ayrıca mahkemenin de sanığı bilgilendirmemesi ve bu yönde savunmasını almamış olması nedeniyle hükmü bozmuştur¹⁰⁴.

Doktrindeki bir görüşe göre, iddianamede tekerrür hükümlerinin uygulanacağına dair bir açıklamaya yer verilmese bile mahkeme, tekerrür hükümlerini kendiliğinden uygulayabilmelidir¹⁰⁵. Yani iddianamede gösterilmemiş olsa bile duruşma sürecinde çelişmeli muhakemenin yapılması ve savunma hakkının tanınması ile tekerrür hükümleri uygulanabilmelidir¹⁰⁶. Keza sanığın bu yönde savunmasının alınmasına dair gerekliliğin AİHS m. 6'nın getirdiği bir güvence olduğu savunulmaktadır¹⁰⁷. Bu kural hem gerçek kişiler hem de tüzel kişiler için geçerlidir¹⁰⁸. Başka bir görüşe göre, iddianamede tekerrür hükümlerinin uygulanacağına dair bir açıklamaya yer verilmemiş ise tekerrürün uygulanması zorunlu olmaktan çıkmaktadır¹⁰⁹. Bu durumda mahkeme, tekerrüre dair diğer bütün koşullar mevcut olsa bile tekerrür hükümlerini uygulayamamalıdır¹¹⁰.

Bize göre FCK m. 132-16-5'ten çıkan ilk sonuç, tekerrür hükümlerinin uygulanacağına dair açıklamaya iddianamede yer verilmesinin zorunlu olmasıdır. İkinci sonuç ise bu kurala aykırılığın telafi edilmesine yöneliktir.

¹⁰⁴Fr. Tem. Mah. CD, T. 17.02.2010, No. 09-84.193 (www.legifrance.gouv.fr).

¹⁰⁵Pin, s. 595; Renout/Fourmet, s. 313; De Lamy/Gogorza, s. 31.

¹⁰⁶Pradel, Manuel, s. 630; Pin, s. 595; Michiels/Jacques, s. 178.

¹⁰⁷Schuind, s. 146.

¹⁰⁸Pin, s. 595.

¹⁰⁹Larguier/Conte/Peltier, s. 187; De Lamy/Gogorza, s. 31.

¹¹⁰Larguier/Conte/Peltier, s. 187; De Lamy/Gogorza, s. 31.

Mahkemenin bu eksikliği tamamlayabilmesi mümkündür. Bu kapsamda mahkeme, sanığa tekerrür hükümlerinin uygulanabileceğini bildirir, sanığın müdafisinin hukuki yardımından yararlanmasına imkan tanır ve savunmasını alır ise tekerrür hükümlerini uygulayabilmelidir.

C. Tekerrürün Sonuçları ve Mükerrirler İçin Öngörülen Özel Düzenlemeler

1. Ceza Miktarının Artırılması

a. Genel Olarak

Tekerrür durumunda sonraki suç için öngörülen ceza miktarı artırılmaktadır¹¹¹. Bu artırım sadece sonraki suça ilişkindir. Önceki suça dair verilmiş ve kesinleşmiş olan hükme dokunulmamaktadır¹¹². Buna dair FCK'da istisnai bir hükme yer verilmemektedir. Keza sonraki suç işlendikten sonra, tekerrür hükümlerinin önceki suç açısından uygulanması non bis in idem kuralına aykırılık teşkil etmektedir¹¹³.

Ceza miktarının artırılmasının nedeni, suçun unsurlarından değil; failin kişiliğinden, daha doğru bir ifadeyle geçmişte başka bir suçu işlemiş olmasından kaynaklanmaktadır¹¹⁴. Cezada artırımı gidilmesi durumunda, suçun niteliğinin değişmesi gibi bir sonuç ortaya çıkmamaktadır¹¹⁵. Tekerrürün suça değil; faile özgü bir cezayı ağırlaştırır neden olduğu vurgulanmalıdır¹¹⁶. Bu bakımdan örneğin tekerrüre konu suç, iştirak hâlinde işlenmiş olsa bile

¹¹¹ Garçon, tekerrür durumunda sadece cezanın artırılması yoluyla tekerrürün engellenebileceğine dair görüşü eleştirmektedir. Yazara göre mükerrirler yani birden fazla suç işleyenler ile ıslah olmaz hükümlüleri ayrı tutmak gerekmektedir. Yazar, mükerrirlerin mutlak şekilde ıslah edilemez olduğu şeklindeki bir çıkarıma katılmamaktadır. Bu bakımdan cezanın ağırlaştırılması mükerrirler açısından yeni suçların işlenmesi açısından engelleyici olsa da ıslah olmaz suçlular açısından makul bir önlem değildir. Bkz. Garçon, s. 111, 112; Desportes/Le Gunehec, s. 75; Bouloc, s. 635; Bouloc/Matsopoulou, s. 775; Larguier/Conte/Peltier, s. 185; Renout/Fournet, s. 313; Borricand/Simon, s. 240; Raschel, s. 159; Dilmi/Hy, s. 66; Darsonville, s. 405; Hilger, s. 182.

¹¹² Larguier/Conte/Peltier, s. 185; Pin, s. 596; Darsonville, s. 406.

¹¹³ Larguier/Conte/Peltier, s. 185.

¹¹⁴ Michiels/Jacques, s. 177.

¹¹⁵ Michiels/Jacques, s. 177.

¹¹⁶ De Lamy/Gogorza, s. 31; Géninet, s. 96; Borricand/Simon, s. 241; Canin, s. 106, 143; Raschel, s. 159; Darsonville, s. 407; Frinchaboy, s. 87; Jacopin, s. 288; Vicentini/Clément/Dubost/Clément, s. 243.

tekerrür hükümleri fail ve bütün şerikler hakkında uygulanmamaktadır¹¹⁷. Tekerrür hükümleri, sadece daha önceden suç işlemiş ve diğer koşulları taşıyan fail ve şerikler hakkında uygulanmaktadır¹¹⁸.

Gerçek kişiler açısından FCK m. 132-8 ile FCK m. 132-11 ile tüzel kişiler açısından FCK m. 132-12 ile FCK m. 132-15'e bakıldığında ceza miktarının artırılacağından söz edilmektedir. O hâlde tekerrüre dair koşulların oluşması hâlinde, sonraki suça dair verilen cezanın miktarında artırıma gidilmesi zorunludur¹¹⁹. Başka kurumların mevcut olması durumunda, bu cezada indirimle gidilmesi de mümkündür¹²⁰. Bununla beraber doktrinde bir görüş tarafından liberal ceza hukuku sisteminde hâkime tekerrür nedeniyle cezada artırıma gidilip gidilmeyeceği yönünde bir takdir yetkisinin tanınması gerektiği de ifade edilmektedir¹²¹.

FCK'da tekerrüre dair ceza miktarının artırılması, gerçek kişiler ve tüzel kişiler açısından farklı maddelerde düzenlenmektedir. Bu nedenle aşağıda iki başlık altında konuyu ele almaktayız.

b. Gerçek Kişiler Açısından

Gerçek kişiler açısından tekerrüre ilişkin hükümler, FCK m. 132-8 ile FCK m. 132-11 arasında yer almaktadır. Önceki suçun bir cürüm veya ağır cünha yani on yıl hapis cezası gerektiren bir cünha olması¹²², FCK m. 132-8'de düzenlenmektedir. Buna göre önceki suça dair hüküm kesinleştikten sonra kişinin başka bir cürüm işlemesi durumunda, bu cürüm için öngörülen ceza yirmi veya otuz yıl hapis cezası ise tekerrürün bir sonucu olarak bu kişi hakkında müebbet hapis cezasına hükmolunmaktadır. Sonraki cürmün yaptırımı on beş yıl hapis cezası ise bu durumda kişi hakkında otuz yıl hapis cezası verilmektedir. Bu madde açısından tekerrür, genel ve süresiz tekerrür niteliğindedir¹²³.

¹¹⁷ Frinchaboy, s. 87; Canin, s. 106; Jacopin, s. 288.

¹¹⁸ Frinchaboy, s. 87.

¹¹⁹ Larguier/Conte/Peltier, s. 185.

¹²⁰ Larguier/Conte/Peltier, s. 185.

¹²¹ Pradel, Comparé, s. 771; Géninet, s. 97.

¹²² Cünhalar açısından öngörülen on yıl hapis cezasına dair kural sonuç cezaya ilişkindir. Eğer fail hakkında verilen sonuç ceza on yılın altında ise ilgili tekerrür hükmü uygulanmamalıdır. Bkz. Fr. Tem. Mah. CD, T. 06.11.2013, No. 13-83.798 (www.legifrance.gouv.fr).

¹²³ Pradel, Comparé, s. 632; Boulloc, s. 636; Boulloc/Matsopoulou, s. 777; Géninet, s. 97; Larguier/Conte/Peltier, s. 188; Pin, s. 598; Borricand/Simon, s. 242; Frinchaboy, s. 143; Raschel, s.

FCK m. 132-9'da genel olmakla birlikte, süreli tekerrür düzenlenmektedir¹²⁴. Bu maddenin ilk fıkrasına göre bir cürüm veya ağır cünhadan dolayı verilen hüküm kesinleştikten sonra, önceki suça dair verilen ceza infaz edildikten veya zamanaşımına uğradıktan sonraki on yıl içinde kişi, aynı cezanın verilmesini gerektiren bir cünha işlerse hapis ve para cezasının üst sınırı iki katına artırılmaktadır¹²⁵. Anılan maddenin ikinci fıkrasında ise yine önceki suçun, cürüm veya ağır cünha olması ve bundan dolayı kesin hüküm verilmesinden söz edilmektedir. Bununla birlikte kişi, önceki cezasının infaz edildiği veya zamanaşımına uğradığı tarihten itibaren beş yıl içerisinde bir yıl ile on yıl arasında hapis cezası gerektiren bir cünha işlerse hapis ve para cezasının üst sınırı iki katına artırılmaktadır.

Önceki suçun sadece cünha olmasına ilişkin bir hüküm FCK m. 132-10'da düzenlenmektedir. Cünhanın öngördüğü yaptırım açısından bir sınırlandırma yoktur. Bu tekerrür sadece cünhaları konu almaktadır. Buna göre cünhadan dolayı verilen mahkûmiyet hükmü kesinleştikten sonra kişinin, bu cezanın infaz edildiği veya zamanaşımına uğradığı tarihten itibaren beş yıl içerisinde aynı cünhayı veya tekerrür hükümleri açısından öngörülen benzer bir cünhayı işlemesi durumunda hapis ve para cezasının üst sınırı iki katına artırılmaktadır. Bu bakımdan tekerrür, özel ve süreli bir nitelik arz etmektedir¹²⁶.

Kabahatlere dair düzenleme ise FCK m. 132-11'de yer almaktadır. Bu maddede tekerrür hükümleri açısından sadece beşinci sınıf kabahatlerden söz edilmektedir. FCK m. 132-11'in ilk fıkrasına göre yönetmelikte öngörülen durumlarda beşinci sınıf bir kabahati işlediğinden dolayı hakkında verilen hüküm kesinleşmiş olan kişinin, bu cezanın infaz edildiği veya zamanaşımına

160; Jacopin, s. 387; Tekerrür açısından sınırlandırma olmaması nedeniyle bu düzenlemenin mantıksız olduğuna dair Rassat tarafından yapılan eleştiri için bkz. Rassat, s. 101; Darsonville, s. 408; Vicentini/Clément/Dubost/Clément, s. 243; Sordino, s. 337; Lobé Lobas, s. 272; Hilger, s. 184.

¹²⁴ Pradel, Comparé, s. 632; Boulloc/Matsopoulou, s. 777; Géninet, s. 97; Larguier/Conte/Peltier, s. 188; Pin, s. 599; Borricand/Simon, s. 242; Frinchaboy, s. 143; Raschel, s. 161; Jacopin, s. 388; Darsonville, s. 408; Vicentini/Clément/Dubost/Clément, s. 244; Sordino, s. 336; Lobé Lobas, s. 272; Hilger, s. 184.

¹²⁵ Hapis cezasının miktarı nedeniyle hukuka aykırı verilmiş bir hükmün bozulduğuna dair karar için bkz. Fr. Tem. Mah. CD, T. 15.06.2022, No. 21-83.409 (www.legifrance.gouv.fr).

¹²⁶ Pradel, Comparé, s. 632; Boulloc, s. 637; Géninet, s. 97; Larguier/Conte/Peltier, s. 189; Pin, s. 599; Frinchaboy, s. 143; Raschel, s. 161; Jacopin, s. 388; Darsonville, s. 408; Vicentini/Clément/Dubost/Clément, s. 244; Sordino, s. 336; Lobé Lobas, s. 272; Hilger, s. 184.

uğradığı tarihten itibaren bir yıl içerisinde aynı kabahati tekrar işlemesi durumunda para cezasının üst sınırı üç bin avroya artırılmaktadır. Anılan maddenin ikinci fıkrasında ise kanunda öngörülen hâllerde beşinci sınıf bir kabahat açısından tekerrür hükümlerinin uygulanması nedeniyle bunun artık bir cünha teşkil etmesinden söz edilmektedir. Örneğin FCK m. R635-1'e göre mala zarar verme kabahatini işleyen fail hakkında beşinci sınıf kabahatler için öngörülen para cezası verilmektedir. Bu kabahatin tekrarı hâlinde bu kabahat artık cünha teşkil ettiğinden tekerrür hükümleri buna göre belirlenmektedir. Bu durumda FCK m. 132-11'in ikinci fıkrasında belirtildiği üzere, önceki kabahate dair cezanın infaz edildiği veya zamanaşımına uğradığı tarihten itibaren üç yıl içerisinde aynı fiil tekrar işlenirse tekerrür söz konusu olmaktadır. Bu düzenlemenin özel ve süreli tekerrür olduğu kabul edilmektedir¹²⁷.

Ayrıca kabahatler açısından eklemek isteriz ki FCK m. 131-13'te karşılığında üç bin avro para cezası verilmesi gereken suçlar kabahat olarak kabul edilmektedir. Buna göre birinci sınıf kabahatler için otuz sekiz avro, ikinci sınıf kabahatler için yüz elli avro, üçüncü sınıf kabahatler için dört yüz elli avro, dördüncü sınıf kabahatler için yedi yüz elli avro ve beşinci sınıf kabahatler için bin beş yüz avro para cezası verilebilmektedir. Bu maddenin son cümlesinde, tekerrür hâlinde kabahatin cünha teşkil ettiğini öngören kanun hükümleri hariç olmak üzere, beşinci sınıf kabahatten dolayı verilen bin beş yüz avro para cezasının yönetmelikte öngörülmesi hâlinde, tekerrürden dolayı üç bin avro para cezasına artırılabilir yazmaktadır. FCK m. 131-13'teki bu düzenlemenin tekerrüre dair yukarıdaki maddelerle uyumlu olduğunu ifade etmeliyiz.

c. Tüzel Kişiler Açısından

FCK m. 132-12'ye göre, gerçek kişiler açısından bir cürüm veya kanunen yüz bin avro para cezası öngörülen bir cünhadan dolayı kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmünden dolayı hakkında hüküm verilen tüzel kişinin, sonraki suçtan dolayı cezai sorumluluğu söz konusu olursa tüzel kişiler için öngörülen para cezası iki katına artırılmaktadır. Kanun metninde yer alan cezai sorumluluğun doğması şeklindeki ibareden anlaşılması gereken bir suçun işlenmiş olmasıdır¹²⁸. Bu durumda tüzel kişi hakkında ayrıca, son fıkrası hariç

¹²⁷Boulloc/Matsopoulou, s. 778; Géninet, s. 97; Larguier/Conte/Peltier, s. 189; Borricand/Simon, s. 242; Frinchaboy, s. 143; Jacopin, s. 388; Darsonville, s. 410; Vicentini/Clément/Dubost/Clément, s. 244; Sordino, s. 336; Lobé Lobas, s. 272; Hilger, s. 184.

¹²⁸Boulloc, s. 639.

olmak üzere FCK m. 131-39'da belirtilen cezalar da uygulanabilmektedir. Bu maddede süre ve suçun türü açısından bir sınırlandırma yapılmamaktadır. Bu nedenle genel ve süresiz tekerrür söz konusudur¹²⁹.

FCK m. 132-12'de önceki suça dair sözü edilen durum, FCK m. 132-13'te de geçerlidir. Bu maddede süre ve miktar bakımından ikili ayrıma gidilmektedir. FCK m. 132-13'ün ilk fıkrasına göre gerçek kişiler açısından bir cürüm veya kanunen yüz bin avro para cezası öngörülen bir cünhadan dolayı kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmünden dolayı tüzel kişi hakkında hüküm verilmiş ise bu cezanın infaz edildiği veya zamanaşımına uğradığı tarihten itibaren on yıl içerisinde aynı cezayı öngören bir cünha ile ilgili olarak cezai sorumluluğu mevcut olursa tüzel kişiler için öngörülen para cezası iki katına artırılmaktadır. Anılan maddenin ikinci fıkrasında ise yine önceki suça dair durum aynı kalmakla birlikte, ilgili tarihten itibaren tüzel kişi, beş yıl içerisinde gerçek kişiler açısından on beş bin avrodan fazla para cezası öngörülen bir cünhadan dolayı sorumlu tutulursa, bu durumda tüzel kişiler için öngörülen para cezası iki katına artırılmaktadır. Görüldüğü üzere iki fıkra da genel ve süreli tekerrür düzenlenmesi bulunmaktadır¹³⁰. Bu cezaların yanı sıra, maddenin üçüncü fıkrasına göre, iki fıkra da öngörülen durumlarda tüzel kişi hakkında ayrıca, son fıkrası hariç olmak üzere FCK m. 131-39'da belirtilen fesih, müsadere ve işletmenin kapatılması gibi yaptırımlara da hükmedilmektedir.

FCK m. 132-14'te sadece cünhalara dair tekerrür düzenlenmektedir. Daha önce bir cünhadan dolayı hakkında hüküm verilmiş olan tüzel kişinin, bu cezanın infaz edildiği veya zamanaşımına uğradığı tarihten itibaren beş yıl içerisinde aynı cünhadan veya tekerrür hükümleri açısından öngörülen benzer bir cünhadan dolayı cezai sorumluluğu ortaya çıkmalıdır. Bu durumda tüzel kişiler için öngörülen para cezası iki katına artırılmaktadır. Bu maddedeki tekerrür, özel ve süreli tekerrürdür¹³¹.

Kabahatler açısından tekerrüre dair düzenleme ise FCK m. 132-15'te yer almaktadır. Yönetmelikte öngörülen durumlarda beşinci sınıf bir

¹²⁹Pradel, Manuel, s. 635; Boulloc, s. 639; Languier/Conte/Peltier, s. 189; Pin, s. 604; Jacopin, s. 390; Darsonville, s. 410; Sordino, s. 337; Lobé Lobas, s. 274; Hilger, s. 182.

¹³⁰Boulloc, s. 639; Languier/Conte/Peltier, s. 190; Pin, s. 604; Jacopin, s. 390; Darsonville, s. 410; Sordino, s. 336; Lobé Lobas, s. 274; Hilger, s. 182.

¹³¹Pradel, Manuel, s. 635; Languier/Conte/Peltier, s. 190; Pin, s. 604; Jacopin, s. 391; Darsonville, s. 410; Sordino, s. 336; Lobé Lobas, s. 274; Hilger, s. 182.

kabahatten dolayı hakkında kesinleşmiş bir hüküm verilen tüzel kişinin, bu cezanın infaz edildiği veya zamanaşımına uğradığı tarihten itibaren bir yıl içerisinde aynı kabahatten dolayı cezai sorumluluğu söz konusu olmalıdır. Bu durumda ilgili yönetmelikte gerçek kişiler için öngörülen para cezasının on katı miktarda tüzel kişi hakkında para cezası verilmektedir. Bu tekerrür de özel ve süreli tekerrür özelliği göstermektedir¹³².

2. Cezaların Bölünmesine Dair Sürenin Üst Sınırının Düşürülmesi

FCK m. 132-27 ile FCK m. 132-28 arasında cezaların bölünmesi (*fractionnement des peines*) kurumu yer almaktadır. Hapis cezasının bölünmesi FCK m. 132-27’de; para cezasının bölünmesi ise FCK m. 132-28’de düzenlenmektedir. Tekerrür açısından farklılık arz eden bölünme hapis cezasına ilişkindir. Anılan maddeye göre tıbbi, ailevi, mesleki ve sosyal nedenler mevcutsa iki yıla kadar olan hapis cezası bölünerek infaz edilebilmektedir. Cezanın bölünmesine karar verme yetkisi mahkemeye aittir. Bu durumda ceza, dört yılı geçmeyecek bir süre boyunca bölünebilmektedir. Bu bölümlerin hiçbiri iki günden az olamamaktadır. Bu şekilde cezanın tamamı infaz edilebilmektedir. Tekerrür durumunda da bu kurumun uygulanması mümkündür. Mükerrirler açısından hapis cezasına dair sürenin üst sınırı iki yıl yerine, bir yıl olarak uygulanmaktadır. Bu düzenlemelerin mükerrirlerin aleyhine olduğunu belirtmeliyiz. Mükerrirlerin arz ettikleri tehlike ve ıslah olmalarındaki zorluktan dolayı, bu yönde bir istisnanın getirilmesini olumlu bulmaktayız.

3. Çevrimiçi Hizmetlere Erişim Hesaplarının Askıya Alınması

Fransız ceza hukukunda suçun karşılığında, klasik yaptırımlar olan hapis cezası ve para cezası dışında uygulanan çeşitli yaptırımlar söz konusudur. Örneğin suçun, teknolojik aletlerin kullanılması suretiyle işlenmesi durumunda yaptırımların da buna göre belirlendiği görülebilmektedir. Bu yaptırımlardan birisi, bazı cezaların içeriği ve uygulanma yöntemleri (*du contenu et des modalités d’application de certaines peines*) başlıklı bölümde yer alan FCK m. 131-35-1’de düzenlenmektedir. Bu hükme göre birtakım suçların işlenmesinde kullanılan çevrimiçi hizmetlere erişim hesaplarının askıya alınması mümkündür. Bu bir ek ceza niteliğindedir. Bu cezanın infaz edildiği süre boyunca, hükümlünün askıya alınan çevrimiçi hizmetlere erişim hesaplarını kullanması veya yeni hesaplar oluşturması yasaktır. Bu

¹³²Pin, s. 605; Jacopin, s. 391; Sordino, s. 336; Lobé Lobas, s. 274; Hilger, s. 182.

yaşağın sağlanması amacıyla verilen ceza, ilgili hizmet sağlayıcılarına tebliğ edilmektedir. Bunun üzerine hükümlünün hesaplarına bloke konulmaktadır. Öyle ki hizmet sağlayıcısının hesabı bloke etmemesi durumunda yetmiş beş bin avro para cezası öngörülmektedir. Bu şekilde uygulanan çevrimiçi hizmetlere erişim hesaplarının askıya alınmasına dair ceza, kural olarak en fazla altı ay süreyle uygulanabilmektedir. Tekerrür hükümlerinin oluşması durumunda bu süre bir yıla kadar uzatılabilir. Yani anılan yaptırımın mükerrerler hakkında uygulanması durumunda cezanın süresi altı aydan bir yıla artırılmaktadır.

4. Mobil Elektronik Gözetim Altına Alınma

FCK m. 131-36-9 ile FCK m. 131-36-13'te bir güvenlik tedbiri olarak mobil elektronik gözetim altına alma (*placement sous surveillance électronique mobile*) düzenlenmektedir. Bu tedbir ile genel olarak hükümlünün ıslah olması ve yeni suçların işlenmesinin önüne geçilmesinin yanı sıra, toplumun korunması amaçlanmaktadır¹³³. Mobil elektronik alet ile kişinin gözetim altına alındığı birçok durum mevcuttur. Bunlardan birisi de hapis cezasının infazıyla ilgilidir. Buna göre hapis cezasını çeken kişi, tahliye edildikten sonra mobil elektronik gözetim altına alınabilmektedir. Bu tedbir, hapis cezasının yerine uygulanabilmektedir¹³⁴.

Bu tedbir kapsamında genel olarak kişinin ayak bileğine bir bileklik takılmaktadır. Bu bilekikte bulunan alet, esasen konum belirlemeye yaramaktadır. Böylece kişinin konum hareketleri izlenebilmektedir. Özellikle kişinin belirli bir yerden uzaklaşmamasına karar verildiği durumlarda, kişinin bu karara uygun ya da aykırı davrandığı tespit edilebilmektedir. Tedbirin uygulanmasıyla hükümlü, ceza infaz kurumu dışında da kontrol edilebilmektedir. Böylece cezanın belirli bir kısmı hâkimin kararıyla dışarıda infaz edilmektedir¹³⁵. Bu aletlerin sayısı sınırlıdır. Bu nedenle FCK m. 131-36-11'e göre mahkeme, bu tedbire karar vermeden önce teknik açıdan bu tedbirin uygulanabilirliğini araştırıp aletin mevcut olduğunu doğruladıktan sonra kişi hakkında bu tedbire karar vermelidir. Tedbirin uygulanmasına dair diğer koşullar FCMK 763-10 ila FCMK m. 763-14'te bulunmaktadır.

¹³³ Pradel, Manuel, s. 644; Pradel, Comparé, s. 795; Kensey/Lévy/Benaouda, s. 159.

¹³⁴ Pradel, Manuel, s. 644.

¹³⁵ Pradel, Manuel, s. 644.

FCK m. 131-36-10'da bu tedbirin kimler hakkında uygulanacağına sınırlı şekilde yer verilmektedir. Buna göre mobil elektronik gözetim altına alma, yedi yıl ve daha fazla süreyle hapis cezasına hükmedilmiş yetişkin bir kişi veya cürüm veya cünhadan dolayı hakkında tekerrür hükümleri uygulanıp beş yıl veya daha uzun süreli hapis cezası verilen kişi hakkında uygulanabilmektedir. Bunun için ayrıca tıbbi uzmandan alınan raporda kişinin tehlikeli olduğu tespit edilmelidir. Bu durumda kişi hakkında hapis cezasının sona erdiği günden sonra, tekrar suç işlemesinin önüne geçilmesi amacıyla gerekli olması hâlinde bu kurum uygulanabilmektedir.

5. Hapis Cezasının Denetimli Ertelenmesi

FCK m. 132-40 ile FCK m. 132-53 arasında hapis cezasının denetimli ertelenmesi şeklinde sözünü edeceğimiz *sursis probatoire* kurumu düzenlenmektedir. Buna göre kişi hakkında hükmedilen hapis cezasının infazı ertelenmekte ve belirli bir süre boyunca kişiye birtakım yükümlülükler yüklenmektedir. Hükmü veren mahkeme, Kanun'da yer alan koşulların varlığı hâlinde, kişinin cezasını denetim uygulamak suretiyle erteleyebilmektedir. Bu kurum, sadece hapis cezası açısından uygulanabilmektedir. Bu bakımdan karar da ancak gerçek kişi hakkında verilebilmektedir¹³⁶. Kişinin kendisine yüklenen yükümlülükler aykırı davranması veya ertelenmeyen bir hapis cezası gerektiren bir cürüm veya cünha işlemesi durumunda, ertelemenin tamamı ya da bir kısmı geri alınabilmektedir. Aksi durumda, yani erteleme süresince kişi, sözü edilen davranışlarda bulunmamış ise cezanın düşmesine karar verilmektedir. Yani ceza artık infaz edilmemektedir. Tekerrür açısından iki husus önem arz etmektedir. Bunlar ertelemeye dair hapis cezasının süresi ile denetim süresine ilişkindir.

Bu kurum, genel olarak cürüm veya cünhadan dolayı en fazla beş yıl hapis cezası verilenler hakkında uygulanabilmektedir. Tekerrür hâlinde bu süre on yıl olmaktadır. Bununla beraber FCK m. 132-41'de belirtildiği üzere, FCK m. 132-16 ile FCK m. 132-16-4'e göre aynı veya benzer suçlardan dolayı iki kere bu kurumun uygulanmış olması veya tekerrür hükümlerinin oluşması durumunda bu kurum artık uygulanamamaktadır. Yine cinsel taciz gibi anılan maddelerde yazılı belirli suçlar açısından da yasak söz konusudur. Bu nedenle belirli suçlardan dolayı önceden hakkında bu kurumun uygulanması nedeniyle cezası ertelenen kişi, yine bu suçlardan birisini işlerse artık hapis cezası bu kuruma göre ertelenememektedir. Yani belirli suçlardan dolayı

¹³⁶Larguier/Conte/Peltier, s. 208; Frinchaboy, s. 156.

tekerrür hükümlerinin uygulanması, cezanın bu şekilde ertelenmesine engel olmaktadır.

Mahkeme, hapis cezasının denetimli ertelenmesine karar verirken bir denetim süresi belirlemektedir. Bu süre, FCK m. 132-42'ye göre on iki ay ile üç yıl arasında olabilmektedir. Tekerrür durumunda bu sürenin üst sınırı üç yıl yerine, beş yıla kadar uzatılabilmektedir. Tekerrür hükümlerinin bir kez daha uygulanması durumunda ise azami süre yedi yıl olmaktadır.

6. Rehabilitasyon

Rehabilitasyon (*r habilitation*) kurumu, FCK m. 133-12 ile FCK m. 133-17 arasında düzenlenmektedir. Rehabilitasyon, genel olarak hakkında mahkûmiyet h k m  verilen kişinin belirli koşulları sağlaması durumunda, bu hükümün hukuki sonuçlarının ortadan kaldırılmasını sağlayan kurum şeklinde tanımlanabilmektedir¹³⁷. Rehabilitasyon kurumunun uygulanması durumunda hükümlünün işlediği suça dair bilgiler adli sicilden silinmektedir¹³⁸.

FCK m. 133-13'te belirtilen cezaların ve sürelerin söz konusu olması durumunda rehabilitasyon, gerçek kişiler hakkında otomatik bir şekilde uygulanmaktadır. Örneğin hakkında para cezası verilen birisi açısından bu cezanın infaz edildiği tarihten üç yıl geçtikten sonra rehabilitasyon uygulanmaktadır. Anılan maddenin ikinci fıkrasına göre, tekerrür durumunda bu süreler iki katına çıkmaktadır. Tüzel kişiler açısından ise bu düzenlemeler, FCK m. 133-14'te yer almaktadır. Burada da örneğin para cezası açısından süre be  yıl olarak öngörülmektedir. Tekerrür durumunda yine bu sürelerin iki katına çıkacağı belirtilmektedir.

Rehabilitasyon kurumunun uygulandığı bir mahkûmiyet h k m nden söz etmekteyiz.  nceki suçtan dolayı verilen mahkûmiyet h k m  bakımından rehabilitasyon kurumu uygulanmış ise bu hükümün sonradan işlenen suçla birlikte tekerrüre esas alınıp alınmayacağı önem arz etmektedir. İlk olarak FCK m. 133-17'ye baktığımızda rehabilitasyonun uygulanması durumunda, cezanın affedilmesinin (*remise gracieuse d'une peine*), bunun infazına (*ex cution*) eşdeğer olduğu yazmaktadır. Affetme kelimesi için kullanılan kelime (*gracieuse*), özel af (*grâce*) için kullanılan kelimeyle aynı kökenden gelmektedir. FCK m. 133-16'ya baktığımızda ise rehabilitasyonun FCK m.

¹³⁷Boulloc, s. 714; Boulloc/Matsopoulou, s. 763; Kolb/Leturmy, s. 393; Jacopin, s. 436; Canin, s. 157.

¹³⁸Boulloc, s. 714; Canin, s. 157.

133-10 ve FCK m. 133-11’de sözü edilen sonuçlara neden olduğu yazmaktadır. Yani genel affa atıfta bulunmaktadır. Buna göre mahkûmiyetten doğan hak kayıpları ile ehliyetsizliğe dair sonuçlar ortadan kalkmaktadır. Genel af durumunda mahkûmiyet hükmünün silineceğine dair FCK m. 133-9’a atıfta bulunulmamaktadır. FCK m. 133-16’da rehabilitasyonun, yeni kovuşturma durumunda, tekerrür hükümlerinin uygulanması açısından yalnızca adli makamlar tarafından verilen mahkûmiyetin dikkate alınmasını engellemeyeceği yazmaktadır. Doktrindeki hâkim görüşe göre genel af gibi rehabilitasyon durumunda da mahkûmiyet hükmü ortadan kalkmaktadır¹³⁹. Bu nedenle rehabilitasyona konu suçun, tekerrür açısından önceki suç olarak kabul edilmesi mümkün değildir¹⁴⁰.

7. Koşullu Salıverilme Süresinin Artırılması

Fransız ceza hukukunda koşullu salıverilmeye (*libération conditionnelle*) dair temel düzenlemeler, FCMK m. 729 ile FCMK m. 733 arasında yer almaktadır. FCMK m. 729’un ilk fıkrasında koşullu salıverilmeyle hükümlünün topluma yeniden kazandırılması ve tekrar suç işlemesinin engellemesinin amaçlandığı yazmaktadır. Koşullu salıverilen hükümlü, dışarıda izlendiğini ve kararın geri alınarak infaz kurumuna tekrar girebileceğini bildiğinden, kontrollü bir şekilde dışarıda ıslah olmaktadır¹⁴¹. Koşullu salıverilen hükümlülerin bu amaca aykırı şekilde davrandıkları, hatta yeni suçlar işledikleri görülebilmektedir¹⁴². Bunun için hükümlünün koşullu salıverilmeyi hak etmesi gerekmektedir¹⁴³. Hükümlünün koşullu salıverilmeden yararlanabilmesi için birtakım koşullar vardır. Hapis cezası çeken hükümlünün topluma yeniden entegre olabilmek için ciddi bir şekilde çaba göstermesi ile mesleki bir faaliyete katılması, aile hayatının getirdiği yükümlülükleri üstlenmesi, tıbbi tedaviye uyması ve mağdurların zararlarını tazmin etmesi gibi birtakım koşulların gerçekleşmesi aranmaktadır. Anılan

¹³⁹ Bouloc, s. 719; Jacopin, s. 386; Canin, s. 157; Michiels/Jacques, s. 178.

¹⁴⁰ Bouloc, s. 719; Jacopin, s. 386; Canin, s. 157; Michiels/Jacques, s. 178.

¹⁴¹ Garçon, s. 104, 108; Frinchaboy, s. 163.

¹⁴² Michiels/Jacques, s. 180.

¹⁴³ Garçon, s. 108; Frinchaboy, s. 163; Üniversite öğrencileriyle yapılan bir anket aracılığıyla koşullu salıverilen hükümlülerin tekrar suç işleyip mükerrir olma ihtimalleri araştırılmıştır. Hükümlülere dair birtakım bilgileri değerlendiren katılımcılar, hükümlünün mükerrir olma ihtimalinin yüzde yetmiş ve üzeri olması durumunda koşullu salıverilmemesi gerektiğini belirtmişlerdir. Buna karşın oranın yüzde otuz olması durumunda koşullu salıverilmelerini, dolayısıyla tekrar suç işleyip mükerrir olma ihtimallerini göze almışlardır. Detaylı bilgi için bkz. Tremblay/Leclerc/Boudreau, s. 195-221.

hükümün devamında koşullu salıverilmeye dair sürelerle yer verilmektedir.

FCMK m. 729'un üçüncü fıkrasında, FCK m. 132-23 saklı kalmak kaydıyla, hükümlü açısından infaz edilen hapis cezasına ilişkin sürenin, geri kalan süreden az olmaması durumunda hükümlünün koşullu salıverilebileceği belirtilmektedir. Bu durumda deneme süresinin (*temps d'épreuve*) on beş yıldan fazla olmayacağı yazmaktadır. Yani koşullu salıverilme için hükümlünün en az on beş yıl beklemesi gerekmektedir. Tekerrür hükümlerinin uygulanması durumunda deneme süresi yirmi yıla yükselmektedir.

FCMK m. 729'un dördüncü fıkrasında müebbet hapis cezasına dair koşullu salıverilme süresinden söz edilmektedir. Bu hükme göre deneme süresi on sekiz yıl olup bu sürenin dolmasıyla hükümlü koşullu salıverilebilmektedir. Tekerrür hükümlerinin uygulanması durumunda ise müebbet hapis cezası için deneme süresi yirmi iki yıl olmaktadır.

FCMK m. 721'e göre hükümlünün iyi hâlli olması ve rehabilite olmak için ciddi çaba sarf etmesi durumunda, infaz hâkimi tarafından bu süre kısaltılabilmektedir. Bunun ne şekilde yerine getirileceği anılan maddede detaylı şekilde düzenlenmektedir. FCMK m. 729-1'de bu hükme atıfta bulunularak koşullu salıverilme için deneme süresinin kısaltılabileceği belirtilmektedir. Hükümlü hakkında tekerrür hükümlerinin uygulanıp uygulanmamasına bağlı olarak bu sürelerin, her yıl için yirmi gün ile bir ay arasında indirilebileceği yazmaktadır.

III. TÜRK CEZA HUKUKUNDA TEKERRÜR

A. Tarihi Gelişim

TCK yürürlüğe girmeden önce suçta (cürümde) tekerrüre dair temel düzenlemeler ETCK m. 81 ile m. 88 arasında yer almaktaydı. Her iki Kanun'da da tekerrür açısından belirli süreler öngörülmüş, koşulları oluşmuş ise tekerrürün uygulanması zorunlu kılınmış ve istisnaları bulunsa da sadece Türk mahkemelerince verilen kararların tekerrüre esas alınabileceği öngörülmüştür¹⁴⁴. Buna karşın ETCK'da genel, özel ve tekrarlanmış özel tekerrür düzenlenmekteyken, TCK'da genel tekerrür sistemi esas alınmıştır¹⁴⁵.

¹⁴⁴ Özgenç, s. 1025; İçel, s. 770; Mahmutoglu/Karadeniz, s. 1406; Öztürk/Erdem, s. 611; Demirbaş, Genel, s. 709; Zafer, s. 796; Alan, s. 106.

¹⁴⁵ Üzülmüş, Suçta, s. 313; Üzülmüş, Türk, s. 181; Mahmutoglu/Karadeniz, s. 1400; Koca/Üzülmüş, s. 700; Arslan/Kayançipek, s. 149-151.

Tekerrürün sonuçları ve mükerrirler için öngörülen özel düzenlemeler açısından da birtakım farklar mevcuttur. ETCK'da tekerrür durumunda cezada artırımı gidilmekteydi. Bu nedenle doktrindeki bir görüş tarafından tekerrürün niteliğinin, fiil yerine failin şahsına bağlı olan ve cezanın belirlenmesi aşamasında gözetilen cezayı ağırlaştıran bir neden olduğu kabul edilmekteydi¹⁴⁶. Yine tekerrürün kusurluluğu artıran bir sebep olduğu söylenmekteydi¹⁴⁷. ETCK m. 81/1'e göre bütün cürümler arasında tekerrür hükümlerinin uygulanması mümkündür. Bu durumda sonraki suçtan dolayı verilen ceza altıda bire kadar artırılmaktaydı. Cürümlerin aynı cins olması durumunda ise ETCK m. 81/2'ye göre cezanın altıda birden üçte bire kadar artırılacağı öngörülmekteydi. ETCK m. 86'da özel olarak belirtilenler ile aynı maddede veya farklı kanunun aynı faslında yer alan cürümler aynı cins cürüm olarak kabul edilmekteydi. Öyle ki sonradan işlenen suça dair yapılan artırım miktarının, önceden işlenen suç için hükmedilmiş cezaların en ağırından fazla tayin olamayacağı belirtilmekteydi. Bir diğer artırım öngören hüküm ise ETCK m. 85'te yer almaktaydı. Burada tekrarlanmış (ağırlaşmış) özel tekerrür düzenlenmekteydi¹⁴⁸. Buna göre işlediği suçlardan dolayı her defasında üç aydan fazla olmak suretiyle en az iki defa şahsi hürriyeti bağlayıcı ceza alan kişi, ETCK m. 81'deki ilgili süreler içerisinde, başka bir şahsi hürriyeti bağlayıcı ceza verilmesini gerektiren aynı cins bir suçu işlemesi durumunda koşul sağlanmaktaydı. Cezanın otuz aydan az olması durumunda ceza yarısına kadar; aksi takdirde ağır hapis ve hapis cezasında otuz yılı aşmamak üzere ceza üçte birine kadar artırılmaktaydı.

TCK'da ise tekerrür hükümlerinin, sadece ceza yaptırımı açısından ele alındığı görülmektedir¹⁴⁹. Güvenlik tedbirleri açısından özel bir düzenleme bulunmadığından güvenlik tedbirleriyle ilgili olarak tekerrür hükümlerinin uygulanması mümkün değildir¹⁵⁰. Keza tüzel kişi hakkında sadece bunlara özgü güvenlik tedbirine hükmedilebilmektedir. Bu bakımdan örneğin tüzel kişinin organı veya temsilcisinin iştirakiyle işlenen bir suçtan dolayı gerçek kişi hakkında ceza yaptırımına karar verilmesi durumunda, tüzel kişi hakkında tekerrür hükümleri uygulanamamaktadır. Esasen bu durum Türk hukukunda tekerrürün sonuçlarının ceza yaptırımı üzerinden ele alınmasından

¹⁴⁶ Üzülmüş, Suçta, s. 299.

¹⁴⁷ Üzülmüş, Suçta, s. 299.

¹⁴⁸ Üzülmüş, Suçta, s. 313; Üzülmüş, Türk, s. 181.

¹⁴⁹ İçel, s. 772.

¹⁵⁰ İçel, s. 772.

kaynaklanmaktadır. Ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesinin bir gereği olarak tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımına karar verilememektedir. Bu nedenle tüzel kişiler hakkında tatbik edilecek güvenlik tedbirleri açısından kanun koyucu, tekerrür hükümlerinin uygulanmasını özel olarak düzenlememiştir.

TCK’da tekerrürden dolayı cezada artırımı gidilmemektedir. Kanun koyucu, tekerrürün esasını hükümlünün tehlikeli olmasına dayandırmıştır¹⁵¹. Bu bakımdan doktrindeki bir görüşe göre tekerrür, cezayı artıran bir sebep yerine, genel olarak sonraki suçun infazı açısından sonuç doğuran bir güvenlik tedbiri olarak düzenlenmiştir¹⁵². Buna karşın doktrinde tekerrürün infaz hukukuna dair bir kurum olduğu da kabul edilmektedir¹⁵³. Tekerrürün infaz hukukuna dair bir kurum olarak kabul edilmesi açısından TCK m. 7 önem arz etmektedir¹⁵⁴. Doktrindeki diğer görüşlere yer vermeden önce zaman bakımından uygulama kurallarına dair TCK m. 7’den kısaca söz etmekteyiz. Bu maddenin üçüncü fıkrasında, infaz rejimine dair hükümler açısından derhâl uygulama ilkesinin geçerli olduğu yazmaktadır. Tekerrür kurumu, bu kuraldan istisnadır. Suçun işlendiği tarihteki tekerrüre dair hükümler tatbik edilmelidir. Sonradan lehe kanunun yürürlüğe girmesi durumunda, buradaki tekerrüre dair hükümler uygulanmalıdır¹⁵⁵. Doktrindeki bir görüşe göre TCK m. 7’de tekerrür ile ilgili olarak infaz rejiminden bahsedilmesi nedeniyle tekerrür, cezanın infaz şeklini etkileyen bir kurumdur¹⁵⁶. *Öztürk ve Erdem’e* göre tekerrür her ne kadar TCK’da güvenlik tedbirleri başlıklı bölümde düzenlenmişse de infaz biçimini değiştiren bir kurum olduğundan bir güvenlik tedbiri değildir¹⁵⁷. Bununla beraber maddi ceza hukukunun yanı sıra, infaz hukukuna ilişkin bir kurum olduğundan tekerrürün, karma nitelikte bir kurum olduğu ifade edilmektedir¹⁵⁸. *Demirbaş, Arslan ve Kayaççiçek*, TCK m.7/3’de “*Güvenlik tedbirleri hakkında, infaz rejimi yönünden hüküm zamanında yürürlükte bulunan kanun uygulanır.*” şeklinde yer alan hükmün,

¹⁵¹ Koca/Üzülmez, s. 694; Özbek/Doğan/Meraklı/Bacaksız/Başbüyük, s. 697, 698.

¹⁵² Mahmutoglu/Karadeniz, s. 1399; Akbulut, s. 1042; Koca/Üzülmez, s. 693; Özbek, s. 57; Özbek/Doğan/Meraklı/Bacaksız/Başbüyük, s. 698; Özen, s. 895; Şen/Başer Berkün, s. 407.

¹⁵³ Öztürk/Erdem, s. 609; Demirbaş, Genel, s. 707; Arslan/Kayaççiçek, s. 51.

¹⁵⁴ Demirbaş, Genel, s. 706.

¹⁵⁵ Öztürk/Erdem, s. 622.

¹⁵⁶ Öztürk/Erdem, s. 609; Demirbaş, Genel, s. 707; Centel/Zafer/Çakmut, s. 615; Arslan/Kayaççiçek, s. 50; Karakehya, s. 322.

¹⁵⁷ Öztürk/Erdem, s. 609.

¹⁵⁸ Demirbaş, Genel, s. 707; Arslan/Kayaççiçek, s. 51.

5377 sayılı Kanun¹⁵⁹ m.2 ile “*Hapis cezasının ertelenmesi, koşullu salıverilme ve tekerrürle ilgili olanlar hariç; infaz rejimine ilişkin hükümler, derhal uygulanır.*” şeklinde değiştirilmesini işaret etmektedir¹⁶⁰. Yazarlara göre “*infaz rejimine ilişkin hükümler*” denilerek tekerrürün bundan ayrık tutulması, tekerrürün güvenlik tedbirleri arasında düzenlenmesine rağmen gerçekte bir güvenlik tedbiri olmadığını göstermektedir¹⁶¹. Biz de bu görüşe katılmaktayız. Nitekim TCK’nın sistematığı açısından yorum yaptığımızda tekerrürün bir güvenlik tedbiri olduğu sonucuna ulaşıyor olsak bile hem sonuçları hem de TCK m.7’de tekerrür ile infaz rejimi arasında anılan bağın kurulması nedeniyle tekerrür kurumunun karma bir yapı arz ettiği kanaatindeyiz.

Ayrıca TCK m. 58’e göre tekerrür hükümleri sadece suçlar arasında uygulanabilmektedir. Örneğin bir suç ile bir kabahat, disiplin suçu ve haksız fiil gibi suç dışındaki fiillerin birlikte tekerrüre esas alınması mümkün değildir. Kabahatler Kanunu’na bakıldığında genel hüküm olarak tekerrüre dair bir düzenlemeye yer verilmediği görülmektedir. Bu nedenle kural olarak kabahatlerin kendi arasında da tekerrür hükümleri uygulanamamaktadır¹⁶². Bunun temel nedeni olarak idari yaptırımlara dair verilen kararları işleyen bir kayıt sisteminin oluşturulmasındaki güçlük gösterilmektedir¹⁶³.

B. Tekerrürün Koşulları

1. Önceden İşlenen Suçtan Dolayı Hüküm Verilmiş Olması

a. Hükümün Türü Açısından

TCK m. 58/1’de “*Önceden işlenen suçtan dolayı verilen hüküm kesinleştikten sonra*” ibaresi yer almaktadır. Önceden işlenen suçtan dolayı verilen hükümün türüne dair madde gerekçesinde açık bir belirlemeye yer verilmese de cezanın infaz edilip edilmemesiyle ilgili olarak “*önceki mahkûmiyetin*” ibaresi bulunmaktadır¹⁶⁴. Doktrindeki hâkim görüşe göre önceden işlenen suçtan dolayı verilen hükümün, mahkûmiyet hükmü olması

¹⁵⁹ RG, T. 08.07.2005, S. 25869.

¹⁶⁰ Demirbaş, Genel, s. 706; Arslan/Kayanççek, s. 49-51.

¹⁶¹ Demirbaş, Genel, s. 706; Arslan/Kayanççek, s. 49-51.

¹⁶² Altunç, s. 131.

¹⁶³ Özgenç, s. 1037.

¹⁶⁴ Tan, M., s. 2198.

gerekmektedir¹⁶⁵. Keza Yargıtay kararları da bu yöndedir¹⁶⁶. Bu nedenle örneğin hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına¹⁶⁷ veya davanın düşmesine¹⁶⁸ karar verilen suçlar tekerrüre esas alınamamaktadır. Mahkûmiyet hükmüne konu yaptırım sadece ceza yaptırımı olabilmektedir¹⁶⁹. Bu nedenle güvenlik tedbirine karar verilmişse bu hüküm önceki suç açısından tekerrüre esas alınamamaktadır¹⁷⁰. Mahkûmiyetin konusunu oluşturan ceza yaptırımının ise hapis cezasının yanı sıra, adli para cezası olabileceği kabul edilmektedir¹⁷¹.

Hükmün türüne dair bir eleştiride bulunmaktayız. TCK m. 58/1’de “*hüküm*” açısından yapılan tek sınırlama, bir suçun işlenmesi nedeniyle verilmiş olmasıdır. Ne var ki mahkeme, suçun işlendiğine kanaat getirmişse mahkûmiyet dışında da hüküm verebilmektedir. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu¹⁷² (CMK) m. 223’te altı adet karar türünün hüküm olduğu belirtilmektedir. Örneğin akıl hastalığı veya karşılıklı hakaret gibi birtakım durumlarda suç oluşmasına rağmen “*ceza verilmesine yer olmadığına*” karar verilmektedir. Yine “*güvenlik tedbirine hükmedilmesi*” de bir hüküm olarak kabul edilmektedir. Keza TCK’ya göre suçun yaptırımları ceza ve güvenlik tedbiridir. O hâlde CMK m. 223’te sözü edilen altı adet hüküm türünden üçü suçun işlenmesi durumunda verilmektedir. Bu bakımdan TCK m. 58/1’deki “*hüküm*” ibaresinin “*mahkûmiyet hükmü*” şeklinde değiştirilmesi isabetli

¹⁶⁵ Dönmezer/Erman, s. 338; Özgenç, s. 1024; İçel, s. 770; Mahmutoglu/Karadeniz, s. 1400; Akbulut, s. 1043; Koca/Üzülmez, s. 696; Öztürk/Erdem, s. 614; Demirbaş, Genel, s. 710; Hafizoğulları/Özen, s. 490; Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır, s. 1017; Özbek, s. 439; Özbek, s. 66; Özbek/Doğan/Meraklı/Bacaksız/Başbüyük, s. 698; Hakeri, s. 664; Özen, s. 899; Zafer, s. 797; Centel/Zafer/Çakmut, s. 618; Arslan/Kayanççek, s. 70; Altunç, s. 104; Dülger, s. 1031; Şen/Yıldız/Duymaz/Aksüt/Maviş/Başer Berkün/Şahin/Ervan/Erdem, s. 521; Bozdağ, s. 104; Alan, s. 140; Tan, M., s. 2204.

¹⁶⁶ Y. 1. CD, T. 17.06.2025, E. 2024/7313, K. 2025/4785 (www.legalbank.net); Y. 1. CD, T. 26.05.2025, E. 2024/254, K. 2025/4188 (www.legalbank.net).

¹⁶⁷ Y. 4. CD, T. 17.06.2025, E. 2023/3349, K. 2025/11187 (www.legalbank.net).

¹⁶⁸ Y. 11. CD, T. 28.05.2025, E. 2022/4186, K. 2025/6708 (www.legalbank.net).

¹⁶⁹ Özgenç, s. 1024; Mahmutoglu/Karadeniz, s. 1406; Koca/Üzülmez, s. 696; Özbek, s. 439; Hakeri, s. 665; Kan, s. 315; Özen, s. 899; Zafer, s. 797; Tan, M., s. 2204.

¹⁷⁰ Dönmezer/Erman, s. 338; Öztürk/Erdem, s. 614; Demirbaş, Genel, s. 710; Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır, s. 1017; Özbek, s. 439; Özbek/Doğan/Meraklı/Bacaksız/Başbüyük, s. 698; Zafer, s. 797; Altunç, s. 100.

¹⁷¹ Özgenç, s. 1024; Mahmutoglu/Karadeniz, s. 1406; Koca/Üzülmez, s. 696; Özbek, s. 439; Özbek/Doğan/Meraklı/Bacaksız/Başbüyük, s. 698; Zafer, s. 797; Kan, s. 315.

¹⁷² RG, T. 17.12.2004, S. 25673.

olacaktır¹⁷³.

b. Hükümün Kesinleşmesi Açısından

TCK m. 58/1’de “*Önceden işlenen suçtan dolayı verilen hüküm kesinleştikten sonra*” şeklinde yer alan ifade nedeniyle önceki suçtan dolayı verilen hükmün kesinleşmiş olması gerekmektedir. Aksi takdirde kişi, birden fazla suç işlemiş olsa bile tekerrür hükümleri uygulanamamaktadır¹⁷⁴. Bu kabul, masumiyet karinesinin de bir gereğidir.

Hükümün kesinleşmesi çeşitli şekillerde olabilmektedir. Bir istisna dışında hükmün ne şekilde kesinleştiği önem arz etmemektedir. Bu istisna, istinaf yolunun kapalı olmasına ilişkindir. İlk derece mahkemesi tarafından verilen hükme karşı kanun yolu olarak istinafa başvurmak mümkünse de belirli durumlarda bu yola başvurmak mümkün değildir¹⁷⁵. CMK m. 272/3’te üç bent hâlinde sıralanan bu hükümlere karşı istinaf yoluna başvurulamamaktadır. Bu nedenle ilgili hükümler, ilk derece mahkemesi tarafından verildiği anda kesinleşmektedir. CMK m. 272/3’te “*Bu suretle verilen hükümler tekerrüre esas olmaz.*” denilmektedir. Örneğin bir kararda, sanık hakkında CMK m. 272/3-a’ya göre on beş bin Türk lirasının altında olan ve çevirme olmaksızın doğrudan verilen adli para cezasına dair hüküm, ilk derece mahkemesince tekerrüre esas alınmıştır. Yargıtay, anılan maddeye aykırı olan bu hükmü bozmuştur¹⁷⁶.

Ayrıca FCK m. 132-20-1’den söz edilmesinde yarar vardır. Buna göre yargılama sonunda, sanığın suçlu olduğuna karar verilmesi durumunda, eğer suça dair koşullar ve sanığın kişiliği gözetildiğinde bir gereklilik söz konusuysa mahkeme, sanık hakkındaki hükmü açıklarken bu suçtan sonra başka bir suç işlemesi ve bundan mahkûm olması durumunda sonuçları hakkında uyarıda bulunmalıdır. Bu hüküm tekerrürü de kapsamaktadır. Benzer bir düzenlemenin TCK m. 58’e veya CMK m. 231’e eklenmesinde yarar vardır. Bu durumda mahkeme, mahkûmiyet hükmü kesinleştikten sonra ilgili süre içerisinde başka bir suçu işlemesi durumunda, hakkında tekerrür hükümlerinin

¹⁷³ Aynı yönde bkz. Altunç, s. 100.

¹⁷⁴ Y. 1. CD, T. 11.06.2025, E. 2025/557, K. 2025/4559 (www.legalbank.net).

¹⁷⁵ Basit yargılama kapsamında sanık hakkında mahkûmiyet hükmü verilebildiğinden bunun tekerrüre esas alınması mümkündür. Bu usule göre verilen hükme yönelik kanun yolu özellik arz etmektedir. Buna dair açıklamalar için bkz. Şen/Yıldız/Duymaz/Aksüt/Maviş/Başer Berkün/Şahin/Ervan/Erdem, s. 521, 522.

¹⁷⁶ Y. 11. CD, T. 22.05.2025, E. 2021/17342, K. 2025/6380 (www.legalbank.net).

uygulanabileceği yönünde sanığa uyarıda bulunmalıdır. Mahkeme, tekerrürün koşulları, sonuçları ve mükerrirler için öngörülen özel düzenlemeler hakkında genel olarak sanığı bilgilendirmelidir.

c. Hükümün İnfaz Edilmesi Açısından

ETCK döneminde tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için önceki suçtan dolayı verilen cezanın infaz edilmesinin gerekliliği açısından doktrinde bir tartışma mevcuttu. Yargıtay uygulaması, infazın gerekli olduğu yönündeydi¹⁷⁷. İlk defa Erem tarafından ortaya atılan görüşe göre, tekerrüre esas alınan önceki suça dair cezanın infaz edilmesi şart değildi¹⁷⁸. Aksi kabulde, kaçtığı için cezası infaz edilmeyen ve tekerrür süresi geçtikten sonra yakalanan kişiler açısından tekerrür hükümlerinin uygulanma olanağı ortadan kalkmaktaydı¹⁷⁹. Buna karşın, diğer görüşe göre tekerrür için sonraki suç, belirli süreler içinde işlenmeliydi; ETCK m. 77 ve m. 81’de bahsedildiği üzere bu süre, önceki suçtan dolayı verilen cezanın infaz edilmesi veya düşmesiyle başlamaktaydı¹⁸⁰. Bu nedenle cezanın infaz edildiği veya düştüğünden söz edilemiyorsa sonradan işlenen suçlar açısından tekerrür uygulanmamalıydı¹⁸¹. Tekerrürün uygulanabilmesi için kişinin, öncelikle ceza infaz kurumuna girip oradaki acıyı görmesi ve tekrar içeri girmeyi göze alarak suçu işlemesi aranmalıydı¹⁸². ETCK m. 81 ile ilgili olarak cezanın infaz edilmesine dair aranan şartın eşitlik ilkesine aykırılığı ileri sürülmüşse de Anayasa Mahkemesi, 2008 yılında iptal talebini reddettiği kararda gerekçe olarak, cezası infaz edilenler ile edilmeyenlerin hukuki açıdan ayrı şekilde değerlendirilmelerinin mümkün olması nedeniyle anılan hükmün Anayasa m. 10’a aykırı olmadığını belirtmiştir¹⁸³.

TCK’da hükmün kesinleşmesine dair tartışmalara mahal bırakmamak adına TCK m. 58/1’de “*Bunun için cezanın infaz edilmiş olması gerekmez.*” cümlesine yer verilmektedir. Esasen hüküm oldukça açıktır. Bu bakımdan

¹⁷⁷ Erem, Şart, s. 815; Ardalı, s. 1009; Simav, s. 1318.

¹⁷⁸ Erem, Şart, s. 815; Kunter, s. 7; Tan, H., s. 337; Üzülmüş, Suçta, s. 302; Üzülmüş, Türk, s. 174.

¹⁷⁹ Erem, Şart, s. 815; Kunter, s. 7; Tan, H., s. 337, 341; Erem, Şart II, s. 454.

¹⁸⁰ Bayramoğlu, s. 1003; Ardalı, s. 1010; Fındıkgil, s. 223; Haker, s. 1590; Simav, s. 1310, 1311; Taşdemir, s. 351.

¹⁸¹ Bayramoğlu, s. 1004; Ardalı, s. 1012, 1013; Fındıkgil, s. 224.

¹⁸² Diril, s. 231.

¹⁸³ Anayasa Mahkemesi, 94/123, 19.06.2008.

önceden işlenen suçtan dolayı verilen cezanın infaz ediliyor olması veya infazına başlanılmaması, tekerrür hükümlerinin uygulanmasına engel teşkil etmemektedir.

Suçtan dolayı verilen hükme konu cezanın infaz edilip edilmemesi, önceki suç açısından önem arz etmese de sonraki suç açısından, özellikle süre bakımından önem arz etmektedir. Yani önceki suçtan dolayı verilen cezanın infaz edilip edilmediğine bakılmakta; edilmiş ise ne zaman edildiğine göre sonraki suç açısından tekerrür hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağına karar verilmektedir. Bu hususu aşağıda ele alacağız.

d. Ceza İlişkisini Düşüren Sebepler Açısından

Ceza ilişkisini düşüren sebepler açısından konunun ele alınmasında yarar vardır. Öncelikle ceza zamanaşımı¹⁸⁴ açısından söz etmek gerekirse doktrinde, ceza zamanaşımının dolması durumunda mahkûmiyet hükmünün ortadan kalkmaması, yani bunun mahkûmiyete engel olmaması ve infaza ilişkin bir kurum olması nedeniyle tekerrüre engel teşkil etmediği belirtilmektedir¹⁸⁵. Mevcut düzenlemeler açısından durum bu şekilde olsa da ayrı bir düzenleme yapılması gerektiğini düşünmekteyiz. Örneğin önceki suçtan dolayı hakkında beş yıl hapis cezası verilmiş olan kişi, bu cezanın infaz edildiği tarihten üç yıl geçtikten sonra suç işlerse TCK m. 58/2-b'ye göre bu kişi hakkında tekerrür uygulanmamaktadır. Önceden işlenen suça dair verilen ceza, zamanaşımına uğramış ise TCK m. 58/2'de belirtilen süreler başlamayacağından sonraki suç açısından süresiz bir tekerrür durumu ortaya çıkmaktadır. Esasen ceza zamanaşımını dolduran kişinin, kötü niyetli olması veya cezasını çekmediği için ıslah edilmemiş olması gibi gerekçelerle bu durumun uygun düştüğü söylenebilir. Ne var ki bu gerekçeler kabul edilse bile, herhangi bir süre sınırı artık olmadığından bu durumu kabul etmek mümkün değildir. Bu noktada FCK'ya bakılabilir. Örneğin FCK m. 132-9'da sonraki suçun, önceki suça dair verilen ceza infaz edildikten veya zamanaşımına uğradıktan sonraki on yıl içinde işlenmesi aranmaktadır. Benzer bir düzenlemenin TCK m. 58'de de yapılmasında yarar vardır.

¹⁸⁴ Dava zamanaşımı durumunda düşme kararı verilmekte olup bu karar tekerrüre esas alınmamalıdır. Bkz. Y. 1. CD, T. 24.06.2025, E. 2025/268, K. 2025/5073 (www.legalbank.net).

¹⁸⁵ Dönmezer/Erman, s. 342; Üzülmmez, Suçta, s. 306; Üzülmmez, Türk, s. 177; Mahmutoglu/Karadeniz, s. 1404; Koca/Üzülmmez, s. 699; Öztürk/Erdem, s. 613; Demirbaş, Genel, s. 711; Özbek, s. 440; Özbek, s. 71; Özbek/Doğan/Meraklı/Bacaksız/Başbüyük, s. 699; Arslan/Kayarı, s. 103; Bozdağ, s. 113, 127; Tan, M., s. 2205.

Ceza ilişkisini düşüren diğer bir sebep affır. TCK m. 65’te genel af durumunda, hükümlü hakkında bir cezaya hükmolunmuş olursa bile bu cezanın bütün neticeleriyle ortadan kalkacağı belirtilmektedir. Genel af durumunda kişi, sanki önceden suç işlememiş gibi kabul edilmelidir¹⁸⁶. Buna karşın özel affın kişi hakkında verilen hükme bir etkisi olmamaktadır¹⁸⁷. TCK m. 65/2’de belirtildiği üzere özel affın etkisi esas olarak cezanın infazına ilişkindir. Bu nedenle önceden işlenen suç hakkında özel af söz konusu olsa ve hatta bu cezanın infaz kurumunda çektirilmesine son verilse bile bu suç tekrre esas alınabilmektedir¹⁸⁸. Keza Yargıtay uygulaması da bu yöndedir¹⁸⁹.

Ceza ilişkisini düşüren bir diğer sebep şikâyetten vazgeçmedir. TCK m. 73/4’te “*hükümün kesinleşmesinden sonraki vazgeçme cezanın infazına engel olmaz.*” denilmektedir¹⁹⁰. Bu nedenle kural olarak hüküm kesinleştikten sonra şikâyetten vazgeçmenin etkisi bulunmamaktadır¹⁹¹. Kanunda açıkça belirtilen hâllerde vazgeçme açısından tersi durum geçerlidir. Örneğin 5941 sayılı Çek Kanunu¹⁹² m. 6/1’de şikâyetten vazgeçme durumunda “*Mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesinden sonra mahkeme tarafından hükmün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına*” karar verileceği yazmaktadır. O hâlde bunun gibi kanunda açıkça belirtilen durumlarda şikâyetten vazgeçme söz konusuysa önceki suç tekrre esas alınamamaktadır.

2. Sonradan İşlenen Suçtan Dolayı Hüküm Verilmiş Olması

Tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için önceden işlenen suçtan dolayı verilen hüküm kesinleştikten sonra yeni bir suçun işlenmesi

¹⁸⁶ Dönmezer/Erman, s. 340; Üzülmmez, Suçta, s. 304; Üzülmmez, Türk, s. 176; İçel, s. 773; Demirbaş, Genel, s. 711; Özbek, s. 440; Özbey, s. 69; Zafer, s. 797; Arslan/Kayançipek, s. 96; Akın, s. 108; Tan, M., s. 2205.

¹⁸⁷ Dönmezer/Erman, s. 340; Üzülmmez, Suçta, s. 304; Üzülmmez, Türk, s. 176; İçel, s. 773; Demirbaş, Genel, s. 711; Özbek, s. 440; Özbey, s. 70; Arslan/Kayançipek, s. 97; Bozdağ, s. 112; Tan, M., s. 2205.

¹⁸⁸ Üzülmmez, Suçta, s. 305; Üzülmmez, Türk, s. 176; Mahmutoglu/Karadeniz, s. 1451; Koca/Üzülmmez, s. 698; Koç, s. 88; Tan, M., s. 2205.

¹⁸⁹ YCGK, T. 06.12.2011, E. 2011/217, K. 2011/244 (www.legalbank.net).

¹⁹⁰ Hüküm kesinleşmeden önce katılan vekili tarafından dosyaya sunulan vazgeçmeye dair dilekçeye göre işlem yapılması ve bu hükmün tekrre açısından gözetilmemesi için katılanın vekaletnamesinde buna dair bir ibarenin yer alması ve sanığın vazgeçmeyi kabul etmesi aranmalıdır. Bkz. Y. 12. CD, T. 04.02.2025, E. 2024/2419, K. 2025/1116 (www.legalbank.net).

¹⁹¹ Üzülmmez, Suçta, s. 305; Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır, s. 1019; Özbey, s. 70; Tan, M., s. 2205.

¹⁹² RG, T. 20.12.2009, S. 27438.

gerekmektedir. Peki mahkeme bu durumda nasıl bir hüküm vermelidir? TCK m. 58/1’de “*yeni bir suçun işlenmesi*” şeklindeki ibareye, TCK m. 58/7’de ise “*Mahkûmiyet kararında*” ibaresine yer verilmektedir. Yukarıda açıkladığımız üzere CMK m. 223’teki altı adet hüküm türünden üçü, bir suçun işlendiği durumlarda verilmektedir. Önceki suça dair verilen hükümdeki kadar belirsizlik söz konusu olmasa da sonraki suçtan dolayı sadece mahkûmiyet hükmünün verilmesi gerektiğine dair benzer bir düzenlemenin yapılmasında yarar vardır.

Sonraki suça dair verilen mahkûmiyet hükmü bütün yaptırımları kapsamamaktadır. Bu hükme konu yaptırımın, ceza yaptırımının türleri arasından sadece hapis cezasıyla ilgili olduğu söylenmelidir¹⁹³. Yargıtay da bir kararında sanık hakkında adli para cezası verilmiş olması nedeniyle tekerrür hükümlerinin uygulanamayacağını belirtmiştir¹⁹⁴. Keza adli para cezasının ödenmemesi nedeniyle bu ceza hapis cezasına çevrilmiş olsa bile bu suç açısından tekerrür uygulanmamalıdır¹⁹⁵. Sonraki suç nedeniyle adli para cezası verilmesi durumunda da tekerrürün uygulanmasında yarar vardır¹⁹⁶. Bunu engelleyen açık bir hüküm TCK’da yer almamaktadır¹⁹⁷. Ayrıca FCK’da hapis cezası yönünde bir sınırlandırma bulunmamaktadır. Yukarıda açıklandığı üzere sonraki suçtan para cezası verilmesi durumunda bu ceza açısından tekerrür hükümleri uygulanabilmektedir. Böylece para cezasının miktarı artırılmaktadır. Bu bakımdan sonraki suçtan dolayı adli para cezası verilmesi durumunda tekerrür nedeniyle bu cezanın miktarının artırılmasına dair TCK m.58’de bir düzenlemeye yer verilmesinde yarar vardır.

Tekerrür açısından önceki suça dair verilen hükmün kesinleşmesi zorunlu olsa da sonraki suç açısından kesinleşme aranmamaktadır. Sanığın suçu işlediğine kanaat getirmesi durumunda mahkeme, bu suça dair verdiği hükümde tekerrürün uygulanmasına da karar vermektedir. Bu nedenle yargılama devam ederken mahkeme, tekerrür hükümlerinin uygulanması ihtimaline binaen sanığın savunmasını almaktadır. İddianamenin sevk maddesi kısmında TCK m. 58’e yer verilmemesi durumunda ise sanığa ek

¹⁹³ Mahmutoğlu/Karadeniz, s. 1406; Öztürk/Erdem, s. 610; Akbulut, s. 1044; Şahin/Özgenç, s. 291; Özbey, s. 95; Kan, s. 319.

¹⁹⁴ Y. 4. CD, T. 16.06.2025, E. 2023/4857, K. 2025/10920 (www.legalbank.net); Y. 7. CD, T. 25.02.2025, E. 2022/17636, K. 2025/2965 (www.legalbank.net).

¹⁹⁵ Koca/Üzülmez, s. 704; Hakeri, s. 668.

¹⁹⁶ Altunç, s. 128.

¹⁹⁷ Altunç, s. 128.

savunma verilmelidir¹⁹⁸. Mahkeme, tekerrür hükümlerinin uygulanacak olmasından ziyade, uygulanma ihtimaline binaen sanığın savunmasını almalıdır. Aksi durumda, henüz hüküm açıklanmadan mahkemenin sanık hakkında tekerrürün uygulanacağı gerekçesiyle savunmasını alması ihsasirey anlamına gelmektedir. Ayrıca sanık açısından masumiyet karinesi de ihlal edilmiş olmaktadır.

3. Sonradan İşlenen Suçun, Önceden İşlenen Suçtan Sonra Belirli Bir Süre İçerisinde İşlenmiş Olması

Yukarıda açıklandığı üzere sonraki suçun, önceki suçtan dolayı verilen hükmün kesinleşmesinden sonra işlenmesi gerekmektedir. Sürenin başlangıcı, önceki suça dair verilen hükmün kesinleştiği tarihtir. Sürenin sonu açısından, önceki suçtan dolayı hükmedilen cezanın infaz edilip edilmediğine bakılmalıdır. TCK'ya göre süre, bu cezanın infaz edilmesiyle başlamaktadır. Önceki suçtan dolayı verilen ceza infaz edilmiş ise tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için sonraki suçun, duruma göre, bu cezanın infaz edildiği tarihten itibaren üç yıl ya da beş yıl içinde işlenmesi gerekmektedir. TCK m. 58/2'ye göre önceki suçtan dolayı beş yıldan fazla hapis cezası verilmişse bu cezanın infaz edildiği tarihten itibaren beş yıl geçtikten sonra işlenen suçlar açısından tekerrür uygulanmamaktadır. Yaptırımın beş yıl veya daha az hapis cezası olması veya adli para cezası olması durumunda ise beş yıllık süre üç yıla inmektedir¹⁹⁹. Bu süreler sonuç cezaya göre belirlenmelidir²⁰⁰. Bu nedenle örneğin cezadan mahsup olması durumunda indirilen süre dikkate alınmamalıdır²⁰¹. Bu kapsamda tekerrüre dair sürelerin başlangıç ve bitiş noktasını şu şekilde tarif edebiliriz: Tekerrüre dair süre, önceki suça dair verilen hükmün kesinleşmesiyle başlayıp bu hükme konu cezanın infaz edildiği tarihten itibaren üç yıl ya da beş yılın geçmesiyle biten süredir. Eğer adli sicilde önceki suçtan dolayı mahkûmiyet görünüyorsa mahkeme, bu hükmün

¹⁹⁸ Y. 4. CD, T. 04.06.2025, E. 2023/4534, K. 2025/10789 (www.legalbank.net).

¹⁹⁹ Bir kararda, sanık hakkında önceki suçtan dolayı bir yıl sekiz ay hapis cezası verilmiş olup bu hüküm 21.12.2017 tarihinde kesinleşmiştir. Bu ceza 21.08.2019 tarihinde infaz edilmiştir. Sonraki suçu bu tarihten itibaren üç yıl içinde işlediğinden bu suçtan dolayı verilen hapis cezası açısından tekerrür hükümleri uygulanmıştır. Bkz. Y. 1. CD, T. 30.06.2025, E. 2025/1458, K. 2025/5256 (www.legalbank.net); Önceki suça dair verilen hükmün infaz edildiği tarihten üç yıl geçtikten sonra işlenen sonraki suç açısından tekerrür hükümlerinin uygulanmayacağına dair karar için bkz. Y. 1. CD, T. 24.06.2025, E. 2024/1645, K. 2025/5088 (www.legalbank.net).

²⁰⁰ Mahmutoglu/Karadeniz, s. 1407.

²⁰¹ Mahmutoglu/Karadeniz, s. 1407.

infaz edilip edilmediğini; edilmiş ise hangi tarihte olduğunu araştırarak bir sonuca varmalıdır²⁰².

TCK m. 58/1'e göre sonraki suçun, önceki suçtan dolayı verilen hükmün kesinleşmesinden sonra işlenmesine dair kuralı, kesinleşme açısından eleştirmektedir. Bu hükme göre, önceki suçtan dolayı hükmün verilmesi yeterli olmamaktadır. Düzenlemenin bu kısmını olumlu karşılamaktayız. Hükmün kesinleşmesinin yeterli görülmesini olumsuz bulmaktayız. Ceza hukuku sistemimiz, kişinin kendi kaderini kendisinin tayin etmesine dair ilke ve kurumlar üzerine inşa edilmiştir. Bu bakımdan kişi, sonraki suçu işleyeceği anda, bu suçtan dolayı tekerrür hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağını bilmelidir; eğer bilmiyorsa tekerrür hükümleri uygulanmamalıdır. Örneğin önceki suçtan dolayı hakkında üç yıl hapis cezası verilen kişi, bu hükme karşı kanun yoluna başvurur. Kanun yolu incelemesi sonucunda hüküm onanıp kesinleşebileceği gibi başka birtakım kararlar da verilebilir. Kişiye, hakkında verilen bu hükmün kesinleştiği bildirilmeden tekerrüre dair süreyi başlatmak kanımızca uygun değildir. Belki de kişi, bu sürenin başladığını bilseydi hakkında tekerrür hükümlerinin uygulanmaması için sonraki suçu işlemeyecekti. Bu nedenle TCK m. 58/1'deki "*Önceden işlenen suçtan dolayı verilen hüküm kesinleştikten sonra*" şeklindeki ibarenin hukuk devleti ve kanunilik ilkesi başta olmak üzere Anayasa'ya aykırı olduğu kanaatindeyiz. Keza uygulamada sıklıkla gördüğümüz üzere, mahkûmiyete dair kararlar hükümlüye tebliğ edilmemekte veya tebliğ edilmesi durumunda kesinleşme ile tebliğ arasında birkaç haftalık bir süre bulunabilmektedir. Özellikle kesinleşmeyle tebliğ arasında kalan sürenin artması kişinin aleyhine olabilmektedir. Bu nedenle tekerrüre dair sürelerin kesinleşme yerine, bildirimle başladığına dair TCK m. 58/1 ile ilgili olarak bir değişiklik yapılmasında yarar vardır.

Cezanın infazından anlaşılması gereken cezanın tamamen infaz edilmesidir. Bu nedenle hapis cezası, hükümlünün koşullu salıverilme gibi kurumlar kapsamında tahliye edildiği gün yerine; mahkûmiyet hükmünde belirtilen sürenin tamamen geçtiği gün infaz edilmiş olmaktadır. Adli para cezası açısından ise para miktarının tamamen ödendiği gündür. Taksitlendirme yapılmışsa son taksidin ödendiği gün ceza tamamen infaz edilmiş olmaktadır. Yine hapis cezası adli para cezasına çevrilmişse para cezasının tamamen ödendiği gün infaz tamamlanmaktadır²⁰³. Adli para cezasının ödenmediği

²⁰² Y. 1. CD, T. 28.05.2025, E. 2024/2555, K. 2025/4405 (www.legalbank.net).

²⁰³ Özbey, s. 85.

durumlarda ise CGTİHK m. 106'da öngörülen usule göre ceza ne şekilde infaz ediliyorsa bu şekilde infazın tamamlandığı gün esas alınmalıdır. Yani ilgili hükme göre adli para cezası, hapis cezasına veya kamuya yararlı işte çalışmaya çevrildiğinden, bunların sona erdiği tarihe göre tekrerrür süresinin başlangıcı belirlenmelidir.

4. İşlenen Suçların Belirli Suçlardan Olması

TCK m. 58/4'te birtakım suçlar arasında tekrerrür hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmektedir. İlk ayırım manevi unsurla ilgilidir. Önceki ve sonraki suçların manevi unsurlarının kast ya da taksir olması durumunda tekrerrür uygulanabilmektedir. Buna karşın, birisinin kasten, diğerinin taksirle işlenmiş olması durumunda bu suçlar arasında tekrerrür hükümleri uygulanmamaktadır²⁰⁴. Bu kurala aykırı birçok karar görmekteyiz²⁰⁵. Kast ve taksirin de kendi içinde türleri olmasına karşın, bu yönde bir ayırım aranmamaktadır. Bu bakımdan örneğin önceki suç bilinçli taksirle, sonraki suç ise basit taksirle işlenmiş ise iki suç arasında tekrerrür hükümlerinin uygulanması mümkündür²⁰⁶. Yani iki taksirli suç arasında tekrerrürden söz edilebilmektedir²⁰⁷.

TCK m. 58/4'teki suçun manevi unsuru açısından yapılan bu düzenlemeyle ilgili olarak doktrindeki bir görüşe göre, bu düzenlemenin altında yatan neden, failin suçu taksirle işlediği durumlarda kanuna aykırı davranmasına dair bir irade bulunmamasıdır²⁰⁸. Bu nedenle taksirle işlenen suçlarda tekrerrür hükümlerinin uygulanmaması gerekirdi²⁰⁹. Keza itiyat durumunda da kasıt arandığından tekrerrür hükümleri de sadece kasten işlenen

²⁰⁴ Tekerrür hükümlerinin uygulanması nedeniyle hükmün bozulduğuna dair karar için bkz. Y. 12. CD, T. 12.06.2025, E. 2021/2743, K. 2025/5196 (www.legalbank.net); Y. 12. CD, T. 27.11.2024, E. 2021/678, K. 2024/6851 (www.legalbank.net).

²⁰⁵ Y. 12. CD, T. 12.06.2025, E. 2021/2743, K. 2025/5196 (www.legalbank.net); Y. 10. CD, T. 11.02.2025, E. 2023/16533, K. 2025/1351 (www.legalbank.net); Y. 12. CD, T. 10.10.2024, E. 2020/12333, K. 2024/5211 (www.legalbank.net); Y. 12. CD, T. 03.07.2024, E. 2024/2468, K. 2024/3610 (www.legalbank.net).

²⁰⁶ Mahmutoglu/Karadeniz, s. 1409; Koca/Üzülmez, s. 702; Koç, s. 98.

²⁰⁷ Aynı dosyada hem kasten hem de taksirle işlenen bir suçtan dolayı hüküm kurulmuş ise sonraki suçun taksirle işlenmesi durumunda, sözü edilen iki taksirli suç arasında tekrerrür uygulanabilmektedir. Bkz. Y. 2. CD, T. 20.11.2024, E. 2023/8133, K. 2024/17261 (www.legalbank.net); Aynı konuya dair kasten işlenen suçla ilişkin karar için bkz. Y. 6. CD, T. 24.02.2025, E. 2023/12835, K. 2025/2173 (www.legalbank.net).

²⁰⁸ Öztürk/Erdem, s. 615; Özen, s. 903; Alan, s. 169, 170; Koç, s. 98.

²⁰⁹ Öztürk/Erdem, s. 615; Özen, s. 903; Alan, s. 169, 170; Koç, s. 98.

suçlarda uygulanmalıdır²¹⁰. Başka bir görüş tarafından da TCK'da açıklık bulunmadığından dolayı, benzer gerekçeyle taksirli suçlarda tekerrürün uygulanmayacağı savunulmaktadır²¹¹. Bununla birlikte bilinçli taksir durumunda tekerrürün uygulanabileceğine dair görüşün savunulabileceği belirtilmektedir²¹². Bize göre TCK m. 58'de taksirle işlenen suçlar açısından bir istisnaya yer verilmediğinden önceki ve sonraki suçun taksirle işlenmesi durumunda tekerrür hükümlerinin uygulanması mümkündür.

İkinci ayırım, sırf askeri suçlarla diğer suçlar arasındadır²¹³. Askeri suçlar, genel olarak 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'nda düzenlenmektedir. Hemen belirtmek isteriz ki burada yer alan bütün suçlar TCK m. 58/4'ün kapsamına girmemektedir. Burada sözü edilen suç türü, askeri suç değil, sırf askeri suçtur. Yani ikisi farklı suç türleridir. AsCK ek m. 11'de askeri suç, *“Bu Kanunda düzenlenen suçlar ile asker kişilerin askerlik hizmet ve görevleriyle ilgili olarak işledikleri suçlar”* olarak tanımlanırken, sırf askeri suç ise asker kişiler tarafından işlenen AsCK'da yer alan belirli suçlar olarak tanımlanmaktadır. O hâlde sırf askeri suça dair bu tanım benimsenmelidir. TCK m. 58/4'te *“Sırf askeri suçlarla diğer suçlar arasında”* denildiğinden sırf askeri suç olarak kabul edilmeyen bütün suçlar *“diğer suç”* olarak kabul edilmelidir. Bundan dolayı askeri suçlar ile sırf askeri suçlar arasında dahi tekerrür hükümleri uygulanmamalıdır. Bununla beraber sırf askeri suçların kendi arasında tekerrür hükümlerinin uygulanabileceği eklenmelidir.

Üçüncü ayırım, yabancı mahkeme tarafından belirli suçlara dair verilen hükümlere ilişkindir. Burada *“Kasten öldürme, kasten yaralama, yağma, dolandırıcılık, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ile parada veya kıymetli damgada sahtecilik suçları hariç olmak üzere; yabancı ülke mahkemelerinden verilen hükümler tekerrüre esas olmaz.”* denilmek suretiyle esasen bir genel kabul ile istisnalarından bahsedilmektedir. O hâlde bu istisnalar dışında, yabancı mahkeme tarafından verilen hüküm, tekerrüre esas alınamamaktadır. Bununla beraber, açıkça belirtilen altı adet suça dair yabancı mahkeme tarafından verilen hüküm, Türk mahkemesi tarafından tekerrürün uygulanması aşamasında esas alınmaktadır. Bu suçların kıyas yoluyla genişletilmesi mümkün değildir. Yargıtay, bir kararda, ilgili mahkeme

²¹⁰Öztürk/Erdem, s. 615; Alan, s. 169.

²¹¹Demirbaş, Genel, s. 712.

²¹²Demirbaş, Genel, s. 712.

²¹³Y. 1. CD, T. 01.07.2025, E. 2023/4555, K. 2025/5382 (www.legalbank.net).

kararının çevirisiyle birlikte dosyaya eklenmesi durumunda bu hükmün tekerrüre esas alınacağını belirtmiştir²¹⁴.

5. Failin Fiili İşlediği Sırada On Sekiz Yaşını Doldurmamış Olmaması

TCK m. 58/5'te on sekiz yaşını doldurmamış olan kişiler, yani TCK m. 6/1-b'deki tanımdan hareketle çocuklar hakkında bir istisna getirildiği görülmektedir. Buna göre “*Fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış olan kişilerin işlediği suçlar dolayısıyla tekerrür hükümleri uygulanmaz.*” denilmektedir. Yukarıda tekerrüre dair bütün koşullar oluşmuş olsa bile bu kişiler hakkında tekerrür hükümlerinin uygulanmayacağı kabul edilmektedir. Bu hüküm açısından önceki suç ile sonraki suç açısından bir ayırım yapılmamaktadır. Yani kişi önceki suçu çocukken işlese ve hüküm verildikten sonra on sekiz yaşını doldurup sonraki suçu işlese de tekerrür hükümleri uygulanmamalıdır. Yargıtay bu duruma ilişkin verilen bir hükmün bozulmasına karar vermiştir²¹⁵. Kişinin, önceki ve sonraki suçu on sekiz yaşını doldurmadan işlemesi durumunda da sonuç aynıdır.

İstatistiklere bakıldığında mükerrirlerin önemli bir kısmının ilk suçlarını çocukken işledikleri görülebilmektedir²¹⁶. Öyle ki ilk suçun işlendiği tarihte çocuğun yaşı ne kadar küçük ise sonraki suçun daha erken bir sürede işlenme ihtimalinin yüksek olduğu söylenmektedir²¹⁷. Buradan hareketle TCK m. 58/5'teki istisnayı olumlu karşılamaktayız. Bununla beraber, çocuklar hakkında uygulanan cezanın yeterince etkili olmadığını, koruyucu ve destekleyici tedbirlerle mükerrirliğin önüne daha etkili bir şekilde

²¹⁴“*Sanığın adli sicil kaydında yabancı mahkemeden verilmiş mahkûmiyet hükmüne ilişkin karar örneği getirilmeksizin sanık hakkında tekerrür hükümleri uygulanmış ise de; tekerrüre esas alınan, Peru Lima Yüksek Adalet Mahkemesince sanığa “uyuşturucu madde ticareti yapma” suçundan verilen 18 yıl hapis cezasına ilişkin mahkûmiyet kararı ile bu kararın kesinleşme şerhi ve infaz tarihlerinin asılları ya da onaylı örneklerinin ve bunlara ait çevirilerin denetime olanak verecek biçimde dosya arasında bulundurulması gerektiğinin gözetilmemesi hukuka aykırı görülmüştür.*” Bkz. Y. 10. CD, T. 10.01.2024, E. 2023/22511, K. 2024/233 (www.legalbank.net); Y. 7. CD, T. 01.03.2023, E. 1016, K. 2023/1768 (www.legalbank.net).

²¹⁵Y. 1. CD, T. 26.05.2025, E. 2023/2667, K. 2025/4208 (www.legalbank.net); Başka bir kararda ise sanık hakkında ikinci defa tekerrür hükümlerinin uygulanmasına karar verilmiştir. Yargıtay, önceki suçun henüz çocukken işlenmiş olması nedeniyle, bu suç hariç olmak üzere, diğer iki suç açısından tekerrür hükümlerinin uygulanabileceğini belirtmiştir. Bkz. Y. 8. CD, T. 21.05.2025, E. 2024/18442, K. 2025/4067 (www.legalbank.net).

²¹⁶Yücel, s. 968.

²¹⁷Yücel, s. 969.

geçilebileceğini belirtmek isteriz.

Çocuğun yanı sıra, sağır ve dilsizlerin durumuna da değinmekteyiz. Kusur yeteneği açısından sağır ve dilsizlerin cezai sorumluluğu TCK m. 33'te düzenlenmektedir. Bu hükmün yaş grupları açısından TCK m. 31'e atıfta bulunduğu görülmektedir. Bu bakımdan “onsekiz yaşını doldurmuş olup da yirmibir yaşını doldurmamış” olan sağır ve dilsizlerin cezai sorumlulukları, çocuk olmasalar bile TCK m. 31'e göre “onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış” olan çocuklarınkine göre belirlenmektedir. Peki belirtilen yaş grubunda olan sağır ve dilsizler açısından TCK m. 58/5'in uygulanması mümkün müdür? Doktrindeki bir görüşe göre bu mümkündür²¹⁸. Keza Yargıtay da bir kararında bu yönde karar vermiştir²¹⁹. Bize göre olması gereken açısından durum bu şekilde olsa da kıyas suretiyle bu tür bir uygulamanın hukuka aykırılık teşkil ettiğini düşünmekteyiz. Bu nedenle TCK m. 58/5'in “*Fiili işlediği sırada on sekiz yaşını doldurmamış olan kişiler ile fiili işlediği sırada yirmi bir yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsiz kişilerin işledikleri suçlar dolayısıyla tekerrür hükümleri uygulanmaz.*” şeklinde değiştirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

C. Tekerrürün Sonuçları ve Mükerrirler İçin Öngörülen Özel Düzenlemeler

1. Genel Olarak

TCK m. 58/7'de “*Mahkûmiyet kararında, hükümlü hakkında mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin uygulanacağı belirtilir.*” yazmaktadır. Doktrinde bir görüşe göre bu hususun hükümde yazmaması durumunda kazanılmış hak doğmamaktadır²²⁰. Bu kurum, infaz rejimiyle ilgili olduğundan bu hususta her zaman karar verilmesi mümkündür²²¹. Buna karşın Yargıtay, şartları oluşmasına rağmen tekerrürün uygulanmasına karar verilmediği bir hükmü temyiz kapsamında incelerken, aleyhe bozma yasağı bulunduğundan tekerrürün artık uygulanamayacağını belirtmiştir²²². Aleyhe bozma yasağının

²¹⁸ Arslan/Kayanççek, s. 129; Alan, s. 137.

²¹⁹ Y. 22. CD, T. 12.11.2015, E. 2015/7106, K. 2015/7139; Bu kabul sağır ve dilsiz olan herkes açısından geçerli değildir. Yirmi bir yaşını doldurmuş ise bu yönde karar verilmemektedir. Bkz. Y. 13. CD, T. 09.05.2016, E. 2015/5825, K. 2016/8511 (www.legalbank.net).

²²⁰ Koca/Üzülmez, s. 707.

²²¹ Koca/Üzülmez, s. 707.

²²² Y. 1. CD, T. 17.06.2025, E. 2024/7313, K. 2025/4785 (www.legalbank.net).

olmadığı bir kararda ise ilgili ibareyi hükme ekleyip düzelterek onamıştır²²³. Başka bir hükümde ise sadece hükümlü hakkında mükerrirlere özgü infaz rejiminin uygulanacağı yazılmış ancak denetimli serbestliğin uygulanacağı yazılmamıştır. Yargıtay, denetimli serbestliğinin uygulanacağına dair ibareyi hükme ekleyip düzelterek onamıştır²²⁴. Bize göre TCK m. 58/7'deki düzenlemede, anılan ibarelerin hükme yazılmaması durumunda bunların uygulanmayacağı açıkça belirtilmemiştir. Yine de bu hükmün bir etkisinin olması gerekmektedir. Bu nedenle anılan ibare hükme yazılmamış ve hüküm kesinleşmiş ise ilgili kurumların uygulanması mümkün olmamalıdır.

2. Hapis Cezası İle Adli Para Cezasının Seçimlik Olması Durumunda Hapis Cezasının Uygulanması

Kanunda öngörülen asli cezalar arasından hangisinin belirleneceği hususunda hâkimin takdir yetkisine sahip olduğu cezalara, seçimlik ceza denilmektedir²²⁵. Seçimlik iki cezanın olması durumunda mahkeme, bu cezalardan birisini seçmektedir²²⁶. Hapis cezası ile adli para cezasının birlikte düzenlendiği her durumun seçimlik ceza olmadığını vurgulamak isteriz. Örneğin iki ceza türü arasındaki bağlaç “ve” ise burada seçimlik cezadan söz edilemez. Bu durumda mahkeme, sanık hakkında iki cezaya da hükmetmelidir. Örneğin göçmen kaçakçılığı suçuna dair TCK m. 79/1'de yaptırım olarak “beş yıldan sekiz yıla kadar hapis ve bin günden onbin güne kadar adli para cezası” öngörüldüğünden tekerrür hükümleri açısından değişen bir durum yoktur. Mahkeme, sanık hakkında hem hapis cezası hem adli para cezasına hükmetmelidir.

Tekerrür hükümlerinin uygulanması durumunda, TCK m. 58/3'te belirtildiği üzere, yaptırım açısından hapis cezası ile adli para cezasının seçimlik olarak öngörülmesi durumunda, kişi hakkında hapis cezasına hükmolunmaktadır. Bu düzenleme ile hâkime tanınmış olan takdir yetkisi, tekerrür hükümleriyle ilgili olarak kaldırılmaktadır²²⁷. Bundan dolayı hâkim, esasen adli para cezasının daha yararlı olacağını düşünse bile sanık

²²³ Y. 11. CD, T. 15.05.2025, E. 2021/26800, K. 2025/6071 (www.legalbank.net).

²²⁴ Y. 10. CD, T. 22.05.2025, E. 2025/1620, K. 2025/5900 (www.legalbank.net).

²²⁵ Koca/Üzülmez, s. 579; Demirbaş, Genel, s. 720; Özbek, s. 97; Zafer, s. 644.

²²⁶ Koca/Üzülmez, s. 579; Demirbaş, Genel, s. 720; Özbek, s. 97.

²²⁷ Mahmutoglu/Karadeniz, s. 1412; Koca/Üzülmez, s. 703; Öztürk/Erdem, s. 617; Hafizoğulları/Özen, s. 490; Hakeri, s. 669; Cin, s. 271, 277; Özbek, s. 93; Şen/Başer Berkün, s. 468; Akın, s. 109.

hakkında hapis cezası üzerinden cezayı belirlemelidir. Keza bu durumda mahkemenin hapis cezasını seçmesi ve bunu çevirmemesi gerekmektedir²²⁸. Örneğin hakaret suçuna dair TCK m. 125’e bakıldığında “veya” ibaresi kullanıldığından seçimlik ceza söz konusudur. Tekerrür hükümlerinin uygulanması durumunda mahkeme, cezayı sadece hapis cezası üzerinden belirlemelidir. Bu hüküm açısından tekerrürün kısmen de olsa ağırlaştırıcı neden olduğu söylenmektedir²²⁹.

Açıklandığı üzere TCK m. 58/3’teki hükmün gereği olarak mahkeme, seçimlik cezalarda adli para cezası yerine hapis cezasına karar vermekte olup bu cezayı sonradan adli para cezasına da çevirememektedir. Keza TCK m. 50/2’de seçimlik olarak öngörülmesi durumunda hapis cezasına hükmedilmişse bu cezanın bir daha adli para cezasına çevrilemeyeceği yazmaktadır. Bu bakımdan anılan hükümlerin uyumlu olduğunu söylemeliyiz.

3. Koşullu Salıverilmeye Dair Sürenin Artırılması

Hükümlü hakkında infaz edilen hapis cezasının bireyselleştirilmesini sağlayan araçlardan birisi koşullu salıverilmedir²³⁰. CGTHİK m. 107’ye göre cezasının bir kısmını iyi hâlli olarak geçiren hükümlü, koşullu salıverilebilmektedir. Ceza infaz kurumundan tahliye edilen hükümlü, cezasının geri kalan kısmını kurum dışarısında geçirmektedir. Mahkûm olduğu sürenin bir kısmını dışarıda geçirerek özgürlüğüne yeniden kavuşma arzusunda olan hükümlü, hakkında uygulanan ıslaha ilişkin programlara uymaya özen gösterebilmektedir²³¹. Bu bakımdan koşullu salıverilme kurumu, hükümlüyü iyi hâlli olmaya teşvik etmektedir²³².

Koşullu salıverilmeye dair süreler çoğunlukla miktar yerine, oran üzerinden hesaplanmaktadır. Bunlar, hükümlünün çocuk olup olmaması, suçun türü, hapis cezasının türü ve süresi gibi birtakım kriterlere göre farklılık arz etmektedir. Bu kriterlerden bir diğeri de tekerrür hükümlerine ilişkindir. Mükerrirler açısından öngörülen bu süreler, CGTİHK m. 108’de düzenlenmektedir. Burada mükerrirler açısından öngörülen sürelerin daha

²²⁸Y. 1. CD, T. 01.07.2025, E. 2025/786, K. 2025/5385 (www.legalbank.net).

²²⁹İçel, s. 775.

²³⁰Toroslu/Toroslu, s. 467; Özgenç, s. 874; Özbek, s. 334; Şen/Başer Berkün, s. 28.

²³¹Özgenç, s. 874; İçel, s. 723; Mahmutoglu/Karadeniz, s. 1418; Soyaslan, s. 583, 584; Özbek, s. 334; Arslan/Kayançiçek, s. 158.

²³²Özgenç, s. 874; İçel, s. 723.

aleyhe olduğu söylenmelidir. Keza mükerrirler açısından da ayrıma gidilmekte olup ikinci defa mükerrirler için belirlenen sürelerin bir kısmı daha yüksektir. Esasen 7550 sayılı Kanun²³³ ile değişiklik yapılmadan önce, CGTİHK m. 108/3'e göre ikinci defa tekerrür hükümlerinin uygulanması durumunda, hükümlü koşullu salıverilmemekteydi. Ceza infaz kurumlarının dolu olmasından dolayı bir değişikliğe gidilmiştir. Böylece ikinci defa mükerrir olanlar hakkında, birinci defa mükerrirler hakkında uygulanan koşullu salıverilme süreleri uygulanmaktadır. Süreli hapis cezasındaki oran üçte iki olmasına rağmen, bunun dörtte üç olarak uygulanacağı belirtilmektedir. Diğer süreler için CGTİHK m. 108/1'e bakılabilir. Sözü edilen değişikliği, hükümlünün ıslah olmasındaki zorluk ile toplumdaki cezasızlık algısının artması nedeniyle cezanın amaçlarına uygun bulmadığımızı söylemeliyiz. Bununla beraber CGTİHK m. 108/2'de tekerrür nedeniyle sürenin fazla uygulanması açısından azami bir süreden söz edilmektedir. Buna göre koşullu salıverilme süresine ilişkin tekerrür nedeniyle artırılan süreye dair miktar, tekerrüre esas alınan cezanın en ağırından fazla olamamaktadır.

Yukarıda açıklandığı üzere tekerrür hâlinde koşullu salıverilmeye dair sürelerin uygulanabilmesi için TCK m. 58/7'de "*Mahkûmiyet kararında, hükümlü hakkında mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin uygulanacağı belirtilir.*" denilmektedir. Benzer bir düzenleme CGTİHK m. 108/3'te bulunmaktadır. Bu hükümde de "*Hükümlü hakkında ikinci defa tekerrür hükümlerinin uygulanacağı hükümde belirtilir.*" denilmektedir. Esasen bu düzenlemeler olmasaydı, hükümlü hakkında tekerrür kurumunun uygulanacağının hükümde belirtilmesi yeterli görülecekti. Özel düzenleme nedeniyle eğer ikinci defa tekerrür kurumunun uygulanacağı ayrıca hükümde yazılmamışsa bunun uygulanması mümkün olmamalıdır. Keza Yargıtaya göre, ikinci defa şeklindeki ibarenin mutlaka yazılması gerekmektedir. Buna ilişkin bir kararında Yargıtay, hükümlü hakkında ikinci defa tekerrür hükümlerinin uygulanmasına dair koşullar sağlanmasına rağmen, sadece mükerrirlere özgü infaz rejimi yazıldığından, artık hükümlünün ikinci defa mükerrir olarak kabul edilemeyeceğini belirtmiştir²³⁴.

4. Cezanın İnfazından Sonra Denetimli Serbestlik Tedbirinin Uygulanması

²³³RG, T. 04.06.2025, S. 32920 (1. Mükerrer).

²³⁴Y. 6. CD, T. 16.01.2025, E. 2023/11797, K. 2025/655 (www.legalbank.net); Y. 6. CD, T. 27.02.2023, E. 2022/2540, K. 2023/8937 (www.legalbank.net).

Koşullu salıverilme gibi cezanın bireyselleştirilmesine dair araçlardan bir diğeri denetimli serbestliktir²³⁵. Bu kurum kapsamında hükümlü açısından birtakım yükümlülükler öngörülmektedir. Böylece hükümlünün topluma yeniden intibak edilmesi amaçlanmaktadır²³⁶. Bu doğrultuda hükümlü ceza infaz kurumundan tahliye edilmekte ve belirli bir süre kontrol altında tutulmaktadır²³⁷. Tahliye olanların eski yaşantılarına alışmalarındaki güçlük ve toplumun kendilerine bakış açısı gibi birtakım nedenlerden ötürü ilk üç-dört ayın başka bir suçun işlenmesi açısından kritik olduğu belirtilmektedir²³⁸. İşte bu süre denetimli serbestlik kapsamında kontrollü bir şekilde geçmektedir.

Denetimli serbestliğe dair temel hükümler, CGTİHK m. 105/A'da yer almaktadır. Koşullu salıverilmesine genel olarak bir yıl kalan hükümlünün iyi hâlli olması ve talepte bulunması durumunda, denetimli serbestlik uygulanabilmektedir. Ceza infaz kurumu tarafından düzenlenen değerlendirme raporu da dikkate alınmak suretiyle infaz hâkimi tarafından hükümlünün denetimli serbestlik uygulanmak suretiyle infazına karar verilebilmektedir. Bu kararın verilmesiyle birlikte hükümlü tahliye olmaktadır. İnfaz sona ermemekte; dışarıda devam etmektedir. Denetimli serbestlik kapsamında hükümlü hakkında belirli yükümlülükler karar verilmektedir. Bu yükümlülükler genel olarak CGTİHK m. 105/A/5'te yer almaktadır. Bununla birlikte infaz hâkimi, TCK m. 102/2, TCK m. 103, TCK m. 104/2 ve TCK m. 104/3'te yer alan suçlardan hükümlü olanlar hakkında CGTİHK m. 108/9'daki tedavi veya yükümlülüklerden birisine ya da birden fazlasına karar vermektedir.

TCK m. 58/6'da mükerrirler hakkında cezanın infazından sonra da denetimli serbestlik uygulanacağı yazmaktadır. Diğer suçlulara göre toplum açısından daha fazla tehlike arz eden mükerrirler hakkında ayrıca denetimli serbestliğin uygulanmasıyla kontrolsüz bir şekilde topluma salınmalarının önüne geçilmektedir²³⁹. Esasen mükerrir hakkında, bir üst paragrafta yer alan koşulların oluşması durumunda denetimli serbestlik uygulanmak suretiyle tahliyesine karar verilebilmektedir. Mükerrir hakkında bu tedbir başarılı bir şekilde uygulanmış olsa bile infazın tamamen sona ermesinden sonra da

²³⁵Toroslu/Toroslu, s. 483; Özbek, s. 54.

²³⁶Özgenç, s. 1048; Mahmutoglu/Karadeniz, s. 1422; Demirbaş, Genel, s. 715; Özbek, s. 51; Arslan/Kayanççek, s. 168.

²³⁷Demirbaş, Genel, s. 715; Demirbaş, İnfaz, s. 614; Centel/Zafer/Çakmut, s. 724; Özbek, s. 51.

²³⁸Yücel, s. 967.

²³⁹Özgenç, s. 1031; Mahmutoglu/Karadeniz, s. 1422.

denetimli serbestlik uygulanacağı belirtilmektedir. Bu uygulamanın zorunlu olduğu söylenmelidir²⁴⁰.

CGTİHK m. 108'e göre mükerrir hakkındaki ceza tamamen infaz edildikten sonra, infaz hâkimi tarafından bir denetim süresi belirlenmektedir. Denetim süresi, infazın tamamlanmasıyla başlamaktadır. Bu sürenin ne kadar olacağına infaz hâkimi karar vermektedir. Denetim süresi en az bir yıl olabilmektedir. İnfaz hâkimi, gerekli görmesi durumunda sürenin uzatılmasına karar verebilmektedir. Uzatmalarla birlikte süre toplam beş yılı geçmemektedir. Ayrıca bu konuda yetkinin sadece infaz hâkimine ait olduğunu tekrarlamak isteriz. Bu kurala aykırı kararlar verildiğini görebilmekteyiz. Özellikle sonraki suça dair mahkûmiyet hükmünü veren mahkeme, sanık hakkında tekerrür hükümlerinin uygulanmasına ek olarak denetimli serbestliğin de uygulanmasına karar verebilmektedir. Bu durumda Yargıtay, hükmü bozmaktadır²⁴¹.

Mükerririn, denetimli serbestlik kapsamında kendisine yüklenen yükümlülüğe veya yasaklara aykırı hareket etmesi durumunda, CGTİHK m. 108/7'ye göre hakkında disiplin hapsine karar verilmektedir. İnfaz hâkiminin verdiği bu kararlar mükerrir özgürlüğünden yoksun bırakılmaktadır. On beş gün ile üç ay arasında hükümlünün disiplin hapsinde kalması mümkündür. Madde metninde bu sürenin toplam süre olduğuna dair bir ibareye yer verilmemektedir. Yani bir mükerrirle ilgili olarak azami süreden söz edilmemektedir. Bu nedenle anılan sürelerin toplam süre olmadığını ifade edebiliriz. Bu bakımdan her bir yükümlülüğe veya yasağa aykırı davranan mükerrir hakkında, ayrı ayrı disiplin hapsine karar verilebilmelidir.

5. Doğrudan Açık Ceza İnfaz Kurumuna Ayırlamama

Ceza infaz kurumları CGTİHK'da çeşitli açılardan tasniflere tabi tutulmaktadır. Bu tasniflerden birisi, ceza infaz kurumlarının açık ve kapalı olması şeklindedir. Açık ceza infaz kurumlarında çalışarak para kazanma imkânı bulunmaktadır. Yine firara karşı güvenlik önlemleri daha azdır. Bunlar gibi temel hak ve özgürlükler açısından da açık ceza infaz kurumlarının kapalı ceza infaz kurumlarına göre daha lehe olduğunu söyleyebiliriz.

²⁴⁰ Koca/Üzülmez, s. 707.

²⁴¹ Y. 2. CD, T. 06.05.2025, E. 2025/4798, K. 2025/8195 (www.legalbank.net); Y. 2. CD, T. 24.04.2025, E. 2023/28255, K. 2025/7404 (www.legalbank.net); Y. 2. CD, T. 22.04.2025, E. 2022/11536, K. 2025/7055 (www.legalbank.net).

Hapis cezasının infazı genel olarak iki şekilde olmaktadır: Hükümlü ya doğrudan açık ceza infaz kurumuna girmekte ya da kapalı ceza infaz kurumuna girip bir süre sonra açık ceza infaz kurumuna ayrılmaktadır. Örneğin CGTİHK m. 14/2-b'ye göre işlediği taksirli suçtan dolayı hakkında toplam beş yıl veya daha az süreyle hapis cezasına hükmedilenler, doğrudan açık ceza infaz kurumuna girmektedir. CGTİHK m. 14/2-a'ya göre kasıtlı suçtan dolayı hakkında toplam üç yıl veya daha az süreyle hapis cezasına hükmolunan hükümlüler de doğrudan açık ceza infaz kurumuna girmektedir. Bu hükmün bütün kasıtlı suçlarda uygulanacağı söylenemez. Keza anılan hükümde ikinci defa mükerrer olanlar açısından bir istisna söz konusudur. Buna göre ikinci defa mükerrer olan hükümlü, diğer durumlarda doğrudan açık ceza infaz kurumuna girse de kasıtlı işlenen suçtan dolayı önce kapalı ceza infaz kurumuna girmekte, ardından açık ceza infaz kurumuna ayrılmaktadır. İstisnanın birinci defa mükerrer olanları kapsamadığını eklemek isteriz.

Doğrudan açık ceza infaz kurumuna kimlerin gireceği CGTİHK m. 14'te düzenlenmektedir. Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma Yönetmeliği²⁴² (AÇIKAY) m. 5'te de benzer bir düzenleme vardır. Esasen CGTİHK'da yer alan birçok hususun bu Yönetmelik'te aynen düzenlendiğini görmekteyiz. AÇIKAY m. 5'in CGTİHK m. 14'e aykırı olduğunu söylemek isteriz. CGTİHK m. 14 yürürlüğe girdiğinde mükerrirlere dair bir düzenleme içermemekteydi. 2012 yılında yürürlüğe giren AÇIKAY m. 5'te de bu tür bir düzenleme bulunmamaktaydı. Yalnızca AÇIKAY m. 8'de ikinci defa mükerrer olanların kapalıdan açık ceza infaz kurumuna ayrılamayacağı kabul edilmekteydi. Bu noktada anılan hükmün kanunilik ilkesine aykırı olduğunu belirtmek isteriz. 14 Nisan 2020 kabul tarihli ve 7242 sayılı Kanun²⁴³ m. 18 ile CGTİHK m. 14'te değişikliğe gidilmiştir. Böylece ikinci defa mükerrirlerin kasten işledikleri suçlardan haklarında üç yıl veya daha az süreyle hapis cezası verilmiş olmaları durumunda, doğrudan açık ceza infaz kurumuna ayrılmayacakları öngörülmüştür. 4 Haziran 2025 tarihinde Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik²⁴⁴ ile AÇIKAY m. 5'te değişiklik yapılmıştır. Bu hükümde, ikinci defa mükerrer olanların, başka durumlarda dahi açık ceza infaz kurumuna doğrudan giremeyeceği yazmaktadır. Yani manevi unsur açısından bir ayrıma gidilmeden yasağın kapsamı genişletilmiştir. CGTİHK m. 14/2 ile AÇIKAY

²⁴² RG, T. 02.09.2012, S. 28399.

²⁴³ RG, T. 15.04.2020, S. 31100.

²⁴⁴ RG, T. 04.06.2025, S. 32920 (Mükerrer).

m. 5'te sözü edilen dört suç türü aynıdır. İkinci defa mükerrerler CGTİHK m. 14/2'de bu dört bentten sadece birisi bakımından hariç tutulmuşken, AÇİKAY m. 5'te dört bent de hariç tutulmuştur. Bu bakımdan ikinci defa mükerrerler açısından aleyhe bir durum ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda Kanun'da açıkça düzenlenen bir konuda Yönetmelik'in, Kanun'a aykırı bir şekilde düzenleme yapması ve bunun temel hak ve özgürlüklere dair olması nedeniyle AÇİKAY m. 5'in hukuka aykırı olduğunu vurgulamak isteriz.

6. Hükümlünün İstemiyle İnfazın Ertelenememesi

CGTİHK'ya göre birtakım durumlarda hükümlü hakkındaki infaz ertelenebilmektedir. Örneğin hastalık, doğum ve akıl hastalığı gibi belirli durumlarda infazın ertelenmesi mümkündür. Bir diğer durum ise CGTİHK m. 17'de yer alan hükümlünün istemiyle infazın ertelenmesidir. Hükümlünün yükseköğrenimini tamamlaması, eşi veya çocuklarının hasta olmaları nedeniyle sürekli bakıma muhtaç olmaları gibi açıkça yazılı olan belirli durumların varlığı hâlinde, çağrı kâğıdı üzerine kendisi gelen hükümlü, diğer koşulların da varlığı hâlinde hakkındaki hapis cezasının infazının ertelenmesini talep edebilmektedir. Bu durumda Cumhuriyet Başsavcılığı, gereken koşulların bulunması hâlinde bir yıla kadar olmak üzere iki defa, yani toplamda en fazla iki yıla kadar cezanın ertelenmesine karar verebilmektedir. CGTİHK m. 17/6'da cezanın belirli durumlarda ertelenemeyeceği belirtilmektedir. Anılan hükmün b bendinde “*Mükerrirlere özgü infaz rejimi uygulanmasına karar verilenler*” açısından bu madde hükümlerinin uygulanmayacağı yazmaktadır.

7. Hükümlülerin Gruplandırılması Açısından Mükerrirlerin Ayrı Gruplandırılması

CGTİHK m. 24'te hükümlüler belirli kriterlere göre gruplandırılmaktadır. Bu maddenin ilk fıkrasında beş bent şeklinde sözü edilen gruplandırmalardan birisi “*İlk defa suç işleyenler, mükerrirler, itiyadî suçlular veya suç işlemeyi meslek edinenler*” şeklindedir. CGTİHK m. 24'teki düzenlemenin neredeyse bir benzeri Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik²⁴⁵ m. 19'da yer almaktadır. Burada altı bent hâlinde yapılan gruplandırmada tırnak içinde yer verdiğimiz hüküm aynen bulunmaktadır. Anılan Yönetmelik m. 20'de ise mükerrirlerin gruplandırılması düzenlenmektedir. Buna göre m. 19'a göre gruplandırılan mükerrirlerin ayrıca “*Kasıtlı bir suçtan dolayı mükerrir olanlar*” ile

²⁴⁵ RG, T. 29.12.2020, S. 31349.

“Birden fazla taksirli suçtan hükümlü olanlar” şeklinde gruplandırılacakları belirtilmektedir. Mükerrirlerin ıslah olmalarındaki güçlük gibi birtakım nedenlerden dolayı mükerrirlerin gruplandırılmasına dair bu düzenlemeleri olumlu karşılamaktayız.

8. Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu M. 5’e Göre Etkin Pişmanlığın Uygulanamaması

Etkin pişmanlık, belirli suçlar işlendikten sonra şüpheli veya sanığın, aynen iade ve geri verme gibi çeşitli şekillerde duyduğu pişmanlığı göstermesi nedeniyle cezasında indirimine gidilmesini gerektiren bir cezayı kaldıran ya da azaltan şahsi sebeptir²⁴⁶. Yukarıda, açık ceza infaz kurumuna dair kısımda sözünü ettiğimiz 7242 sayılı Kanun m. 62 ile tekerrür açısından 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu²⁴⁷ (KMK) m. 5’teki etkin pişmanlık kurumuna bir istisna getirilmiştir.

KMK m. 3’te kaçakçılık suçları yirmiüç bent şeklinde düzenlenmektedir. Yedinci fıkrası hariç olmak üzere bu maddede yer alan suçlar açısından KMK m. 5/2’ye göre etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması mümkündür. Buna göre ilgili suçları işlemiş olan kişi, suçun konusunu oluşturan eşyanın gümrüklenmiş değerinin iki katına tekabül eden para miktarını Hazine’ye ödemesi durumunda, etkin pişmanlıktan yararlanmakta ve cezasında indirimine gidilmektedir. Ödemenin soruşturma evresinde yapılması durumunda, ceza yarı oranında; kovuşturma evresinde yapılması durumunda ise ceza üçte biri oranında indirilmektedir. Mükerrir, etkin pişmanlık göstermiş olsa bile KMK m. 5/3’e göre etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmayacağı yazmaktadır.

Ayrıca kaçakçılıkla ilgili olsa bile tekerrür durumunda etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmayacağına dair kuralın sadece KMK’da belirlenen suçlar açısından geçerli olduğunu eklemek gerekir²⁴⁸.

Mükerrirler hakkında işledikleri suçlardan dolayı haklarında aleyhe düzenlemeler öngörülmesi mümkündür. Bu istisnanın etkin pişmanlık kurumunun gerekleriyle bağdaşmadığı kanaatindeyiz. Hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmayacağını bilen mükerrir, ödemeyi düşünse bile bu istisnai düzenlemeden dolayı fikrini değiştirebilmektedir. O hâlde KMK

²⁴⁶ Özgenç, s. 597; Koca/Üzülmez, s. 448; Yavuz, s. 110; Öztürk/Erdem, s. 377; Özbek/Doğan/Meraklı/Bacaksız/Başbüyük, s. 505; Özen, s. 598; Zafer, s. 532, 533; Dülger, s. 878.

²⁴⁷ RG, T. 31.03.2007, S. 26479.

²⁴⁸ Yavuz, s. 117.

m. 5/3'te yer alan düzenleme, ne etkin pişmanlığın ne de tekerrürün amacına uygundur. Bu bakımdan istisnai hükmün kaldırılması isabetli olacaktır.

SONUÇ

Bu başlıkta, yukarıda detaylı bir şekilde ele aldığımız hususlarla ilgili olarak ulaştığımız sonuçlara yer vermekteyiz.

TCK m. 58/1'de "*Önceden işlenen suçtan dolayı verilen hüküm*" denilmektedir. CMK m. 223'te yer alan altı adet hüküm türünden üçü, suçun işlendiği durumlarda verilmektedir. Örneğin akıl hastalığı durumunda kişi suçlu olmasına rağmen mahkeme, ceza verilmesine yer olmadığına karar verebilmektedir. Bu çerçevede TCK m. 58/1'de mahkûmiyet yönünde bir sınırlandırma yapılmadığından, mahkûmiyet dışındaki iki hüküm türünün de önceki suç olarak tekerrüre esas alınması mümkündür. Bize göre sadece mahkûmiyet hükmü tekerrüre esas alınmalıdır. Benzer bir belirsizlik sonraki suç açısından da söz konusudur. Sonraki suç için anılan maddenin devamında "*yeni bir suçun işlenmesi halinde*" denilmektedir. Esasen TCK m. 58/7'de "*Mahkûmiyet kararında*" denildiğinden bu hükmün sadece mahkûmiyet ile sınırlı olduğu şeklinde yorum yapılabilir. Net bir düzenlemenin yapılmasında yarar vardır. Bu nedenle TCK m. 58/1'in ilk cümlesinin "*Önceden işlenen suçtan dolayı verilen mahkûmiyet hükmü kesinleştikten sonra yeni işlenen bir suçtan dolayı mahkûmiyet hükmü verilmesi hâlinde tekerrür hükümleri uygulanır.*" şeklinde değiştirilmesinin isabetli olacağını kanaatindeyiz.

TCK m. 58/2'de ceza infaz edilmezse azami bir süreden söz edilememektedir. Ceza zamanaşımının dolması durumunda da benzer sonuç geçerlidir. Bu durumda kişinin önceden işlediği suça dair verilen ceza, zamanaşımına uğramış ise tekerrüre dair süre başlamayacağından sonraki suç açısından süresiz bir tekerrür durumu ortaya çıkmaktadır. Kişinin kötü niyetli olması veya cezasını çekmediği için ıslah edilmemiş olması gibi gerekçelerle bu durumun uygun olduğu ileri sürülebilir. Hukuk güvenliği açısından bu durum doğru değildir. Örneğin FCK m. 132-9'a bakıldığında sonraki suç, önceki suça dair verilen ceza infaz edildikten veya zamanaşımına uğradıktan sonraki on yıl içinde işlenmelidir. TCK m. 58/2'nin a ve b bentlerindeki "*bu cezanın infaz edildiği tarihten itibaren*" şeklindeki ibarenin "*bu cezanın infaz edildiği veya zamanaşımının dolduğu tarihten itibaren*" şeklinde değiştirilmesi uygun olacaktır.

İlk defa suç işleyen kişiler hakkında yürütülen yargılama sonunda mahkûmiyet hükmü verildiğinde bu suçun tekerrüre esas alınabileceğine dair

bir bilgilendirme yapılmamaktadır. Bu kişilerin önemli bir kısmı, tekerrür kurumunu bilmemektedir. Bu nedenle FCK m. 132-20-1'deki gibi mahkemenin sanığa mahkûmiyet hükmü kesinleştikten sonra ilgili süre içerisinde başka bir suç işleme durumu, hakkında tekerrür hükümlerinin uygulanabileceği yönünde uyarıda bulunmasına dair TCK m. 58'e veya CMK m. 231'e bir fıkranın eklenmesi yerinde olacaktır. Mahkeme, tekerrürün koşulları, sonuçları ve mükerrerler için öngörülen özel düzenlemeler hakkında genel olarak sanığı bilgilendirerek uyarmalıdır. Böylece sonraki suçun işlenmesi açısından kişilerin suç işlemekten vazgeçmesi gibi tekerrürün amacına hizmet eden etkinin artırılması mümkündür.

Fransız ceza hukukunda sonraki suça dair verilen mahkûmiyet hükmünün konusu hapis cezası veya adli para cezası ise bu hüküm tekerrüre esas alınabilmektedir. Buna karşın Türk ceza hukukunda sonraki suçtan dolayı adli para cezası verilmesi durumunda tekerrür hükümlerinin uygulanmayacağı kabul edilmektedir. Bize göre bu mümkün olmalıdır. ETCK ve FCK'da olduğu gibi adli para cezası açısından tekerrür hükümleri uygulanmalıdır; bu cezaya konu olan miktar birkaç katına kadar artırılmalıdır. Bunun için TCK m. 58'e ekleme yapılmalıdır.

Sonraki suç hakkında tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için bu suçun, önceki suça dair verilen hüküm kesinleştikten sonra işlenmesi gerekmektedir. Sonraki suçun, önceki suça dair verilen hükmün kesinleşmesiyle başlayıp bu hükme konu cezanın infaz edildiği tarihten itibaren üç yıl ya da beş yılın geçmesiyle biten süre içerisinde işlenmesi gerekmektedir. Kesinleşmenin sorunlu olduğu kanaatindeyiz. Önceki suçtan dolayı mahkûmiyet hükmü verilmesi yeterli değildir; bu hükmün kesinleşmesi gerekmektedir. Örneğin kişi bu hükme karşı kanun yoluna başvurmuş ve bu süreçte yeni bir suç işlemiş ise bu hükmün kesinleşip kesinleşmemesi önem arz etmektedir. Kişi bu hükmün kesinleşmediğini düşünmesine rağmen, hüküm kesinleşmiş ise tekerrür hükümleri uygulanabilmektedir. Bu nedenle hükmün kesinleştiği tarih ile bunun kişiye bildirildiği tarih arasında kalan sürenin tekerrürde sonraki suç açısından gözetilmeyeceğine dair bir düzenleme yapılması isabetli olacaktır.

Sonraki suça dair yapılan kovuşturma evresinde hüküm verilmeden önce mahkeme, tekerrür hükümlerinin uygulanacak olmasından ziyade, uygulanma ihtimaline binaen sanığın savunmasını almalıdır. Aksi durumda, henüz hüküm açıklanmadan mahkemenin, sanık hakkında tekerrürün uygulanacağı gerekçesiyle savunmasını alması, ihsasirey anlamına gelmektedir. Ayrıca sanık açısından masumiyet karinesi de ihlal edilmiş

olmaktadır.

TCK m. 58/7’de “*Mahkûmiyet kararında, hükümlü hakkında mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin uygulanacağı belirtilir.*” yazmaktadır. Benzer bir düzenleme CGTİHK m. 108/3’te “*Hükümlü hakkında ikinci defa tekerrür hükümlerinin uygulanacağı hükümde belirtilir.*” şeklinde yer almaktadır. Gereken hususun yazılmaması durumunda ne olacağına dair anılan Kanunlarda bir açıklamaya yer verilmemiştir. Yine de bu kuralların bir sonucunun olması gerektiğini düşünmekteyiz. Bu nedenle gereken koşullar oluşmuş olsa bile ilgili hususlara hükümde yer verilmemişse bunların uygulanmaması gerekmektedir.

TCK m. 58/5’te “*Fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış olan kişilerin işlediği suçlar dolayısıyla tekerrür hükümleri uygulanmaz.*” denilmektedir. TCK m. 33’e göre “*onsekiz yaşını doldurmuş olup da yirmibir yaşını doldurmamış*” olan sağır ve dilsizlerin cezai sorumlulukları, TCK m. 31’e göre yani “*onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış*” olan çocuklarınkine göre belirlenmektedir. Bu nedenle TCK m. 58/5’teki düzenlemenin, sözü edilen sağır ve dilsizleri de kapsaması, yani bunlar hakkında tekerrür hükümlerinin uygulanmaması yönünde bir değişiklik yapılmasında yarar vardır. Bu bakımdan TCK m. 58/5’in “*Fiili işlediği sırada on sekiz yaşını doldurmamış olan kişiler ile fiili işlediği sırada yirmi bir yaşını doldurmamış olan sağır ve dilsiz kişilerin işledikleri suçlar dolayısıyla tekerrür hükümleri uygulanmaz.*” şeklinde değiştirilmesi uygun olacaktır.

Hükümlünün açık ceza infaz kurumu yerine, kapalı ceza infaz kurumuna alınması durumunda, temel hak ve özgürlükleri açısından sınırlama daha ağır olmaktadır. Hükümlünün hangi durumlarda açık ceza infaz kurumuna ayrılabilmesine dair düzenlemenin kanunla yapılmasının zorunlu olduğunu düşünmekteyiz. Bu nedenle CGTİHK m. 14’teki sınırlamayı genişleten AÇIKAY m. 5 kanunilik ilkesine aykırıdır. CGTİHK m. 14’e göre ikinci defa mükerrirler, kasten işledikleri suçlardan dolayı haklarında üç yıl veya daha az süreyle hapis cezası verilmiş ise doğrudan açık ceza infaz kurumuna ayrılamamaktadır. Dikkat edilirse bu hükümde sadece kasıtlı işlenen suçlar hariç bırakılmaktadır. Buna karşın AÇIKAY m. 5’te kast açısından bir sınırlandırma yapılmaksızın ikinci defa mükerrir olanların doğrudan açık ceza infaz kurumuna ayrılamayacağı belirtilmektedir. Böylece CGTİHK m. 14’te yapılmayan sınırlandırma AÇIKAY m. 5’te yapıldığından bu hüküm hukuka aykırıdır ve kaldırılmalıdır.

Son olarak KMK m. 5'teki etkin pişmanlıktan söz etmek isteriz. Mükerrirler hakkında öngörülen aleyhe hükümlerin temel iki nedeni vardır: Hükümlüyü ıslah etmek ve toplumu hükümlünün yaratabileceği tehlikeden korumak. KMK m. 5'te etkin pişmanlığın mükerrirler hakkında uygulanamayacağının öngörülmesi, bu amaca uygun değildir. Keza etkin pişmanlığın amacına da aykırıdır. Bu nedenle mükerrirler hakkında etkin pişmanlık kurumunun uygulanmayacağını öngören kuralın kaldırılması isabetli olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akbulut, Berrin, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 8. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021.
- Akın, Abdulkadir, İnfaz Hukuku, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016.
- Alan, Esra, Ceza Hukukunda Yeni Boyutuyla Tekerrür, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023.
- Altunç, Mehmet Sinan, Ceza Hukukunda Tekerrür, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2010.
- Ardalı, Çetin, “Tekerrürde Cezanın Çekilmiş Olması Şart Değil Mi?”, Adalet Dergisi, 1944, S. 12, s. 1009-1013.
- Arslan, Çetin/Kayanççek, Murat, Suçta Tekerrür, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019.
- Artuk, M. Emin/Gökçen, Ahmet/Alşahin, M. Emin/Çakır, Kerim, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 18. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2024.
- Bayramoğlu, Reşad, “Tekerrürde Cezanın Çekilmiş Olması Şart Mıdır, Değil Midir?”, Adalet Dergisi, 1944, S. 12, s. 1002-1008.
- Borricand, Jacques/Simon, Anne-Marie, Droit Pénal Procédure Pénale, 9e Édition, Éditions Dalloz, Paris 2016.
- Bouloc, Bernard, Droit Pénal Général, 28e Édition, Éditions Dalloz, Paris 2023.
- Bouloc, Bernard/Matsopoulou, Haritini, Droit Pénal Général et Procédure Pénale, 24e Édition, Éditions Dalloz, Paris 2024.
- Bozdağ, Ahmet, Türk Ceza Hukukunda ve Vergi Ceza Hukukunda Tekerrür, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2009.
- Canin, Patrick, Droit Pénal Général, 12e Édition, Hachette Supérieur, Paris 2021.
- Capogne, M. N., Le Droit Pénal Général, 2e Édition, Éditions L’Hermès, Lyon 1993.
- Centel, Nur/Zafer, Hamide/Çakmut, Özlem, Türk Ceza Hukukuna Giriş, 11. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2020.

- Cin, Mehmet Onursal, “Türk Ceza Hukukunda Tekerrürün Sonuçları”, *Adalet Dergisi*, 2024, S. 73, s. 271-289.
- Darsonville, Audrey, *Droit Pénal Général*, Éditions Dalloz, Paris 2024.
- De Lamy, Bertrand/Gogorza, Amane, *Droit Pénal Procédure Pénale en 10 Thèmes*, Éditions Dalloz, Paris 2024.
- Demirbaş, Timur, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 19. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024.
- Demirbaş, Timur, *İnfaz Hukuku*, 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024.
- Desportes, Frédéric/Le Gunehec, Francis, *Le Nouveau Droit Pénal Tome 1: Droit Pénal Général*, 7e Édition, Éditions Economica, Paris 2000.
- Dictionnaire Français (www.larousse.fr, Erişim Tarihi: 27.09.2024).
- Dilmi, Jérémie/Hy, Matthieu, *le Droit Pénal et la Procédure Pénale*, Éditions Dalloz, Paris 2024.
- Diril, Ziya, “Tekerrür Hükümlerinin Tatbiki İçin Tekerrüre Esas Tutulan Cezanın Çektirilmiş Olması Şart Mıdır?”, *Adliye Dergisi*, 1945, S. 3, s. 229-231.
- Dönmezer, Sulhi/Erman, Sahir, *Nazarî ve Tatbikî Ceza Hukuku Cilt III*, 14. Bası, Der Yayınları, İstanbul 2020.
- Dülger, Murat Volkan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023.
- Erem, Faruk, “Tekerrür Hakkındaki Kanun Hükümlerinin-Tetkiki”, *AÜHFD*, 1944 C. 2, S. 1, s. 191-222.
- Erem, Faruk, “Tekerrürde Cezanın Çekilmiş Olması Şart Değildir II”, *Adalet Dergisi*, 1945, S. 5, s. 453-466.
- Erem, Faruk, “Tekerrürde Cezanın Çekilmiş Olması Şart Değildir”, *Adalet Dergisi*, 1944, S. 10, s. 815-819.
- Fındıkgil, Yavuz, “Tekerrürde Cezanın Çekilmiş veya Düşmüş Olması Şart Mıdır?”, *Adliye Dergisi*, 1945, S. 3, s. 222-228.
- Frinchaboy, Jenny, *Le Droit Pénal en Cartes Mentales*, Éditions Ellipses, Paris 2021.

- Garçon, E., *Le Droit Penal Origines - Évolution - État Actuel*, Librairie Payot et Cie, Paris 1922.
- Géninet, Béatrice, *L'indispensable du Droit Pénal*, 2e Édition, Librairie Studyrama, Levallois-Perret, 2004.
- Güncel Türkçe Sözlük (www.sozluk.gov.tr, Erişim Tarihi: 27.09.2024).
- Hafizoğulları, Zeki/Özen, Muharrem, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 12. Baskı, US-A Yayıncılık, Ankara 2019.
- Haker, Hakkı, “Cürümde Tekerrür”, *Adliye Ceridesi*, 1938, S. 10, s. 1586-1600.
- Hakeri, Hakan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 28. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2023.
- Hilger, Geoffroy, *Droit Pénal Général 26 Exercices D'application*, Éditions Ellipses, Paris 2017.
- İçel, Kayıhan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 7. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2023.
- Jacopin, Sylvain, *Droit Pénal Général*, Éditions Ellipses, Paris 2021.
- Jeandidier, Wifrid, *Droit Pénal Général*, 2e Édition, Éditions Montchrestien, Paris 1991.
- Kan, Celal Hakan, “Türk Hukukunda Mükerrirlere Özgü İnfaz Rejimi”, *DÜHFD*, 2021, C. 26, S. 45, s. 305-338.
- Karakehya, Hakan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi, Ankara 2022.
- Kensey, Annie/Lévy, René/Benaouda, Abdelmalik, “Le Développement de la Surveillance Électronique en France et Ses Effets Sur la Récidive”, *Criminologie*, 2010, V. 43, N. 2, s. 153-178.
- Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 17. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024.
- Koç, Coşkun, *Suçta Tekerrür*, 2. Baskı, Legal, İstanbul 2023.
- Kolb, Patrick/Leturmy, Laurence, *Cours de Droit Pénal Général*, 5e Édition, Gualino-Lextenso Éditions, Paris 2019.

- Kunter, Nurullah, “Tekerrürde Cezanın Çekilmiş Olması Şart Değildir”, Adalet Dergisi, 1945, S. 1, s. 1-17.
- Larguier, Jean, Le Droit Pénal, 16e Édition, Presses Universitaires de France, Paris 2005.
- Larguier, Jean/Conte, Philippe/Peltier, Virginie, Droit Pénal Général, 24e Édition, Éditions Dalloz, Paris 2022.
- Lobé Lobas, Madeleine, Le Droit Pénal en Schémas, 5e Édition, Éditions Ellipses, Paris 2022.
- Mahmutoğlu, Fatih Selami/Karadeniz, Serra, Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler Şerhi, 2. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2021.
- Marchal, A./Jaspar, J. P., Droit Criminel Traité Théorique et Pratique: Les Infractions du Code Penal Tome I, 3e Édition, Éditions Larcier, Bruxelles 1975.
- Michiels, Olivier/Jacques, Elodie, Principes de Droit Penal, 3e Édition, Liège 2014.
- Özbek, Veli Özer, İnfaz Hukuku, 20. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2025.
- Özbek, Veli Özer/Doğan, Koray/Meraklı, Serkan/Bacaksız, Pınar/Başbüyük, İsa, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 15. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024.
- Özbey, Özcan, “Suçta Tekerrür ve Mükerrirlere Özgü Güvenlik Tedbirleri”, TBB Dergisi, 2010, S. 88, s. 55-105.
- Özen, Mustafa, Ceza Hukuku Dersleri, 9. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2024.
- Özgenç, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 20. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024.
- Öztürk, Bahri/Erdem, Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, 24. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024.
- Pin, Xavier, Droit Pénal Général, 16e Édition, Éditions Dalloz, Paris 2025.
- Pradel, Jean, Droit Pénal Comparé, 4e Édition, Éditions Dalloz, Paris 2016.
- Pradel, Jean, Manuel de Droit Pénal Général, 16e Édition, Éditions Cujas,

- Paris 2006.
- Raschel, Evan, Droit Pénal, Éditions Ellipses, Paris 2022.
- Rassat, Michèle-Laure, Le Droit Pénal, 2. Baskı, Éditions Dalloz, Paris 2025.
- Renout, Harald/Fourmet, François, Droit Pénal Général, 18e Édition, Éditions Larcier, Bruxelles 2013.
- Sanchez, Jean-Lucien, “De Colons À Bagnards: La Relégation des Récidivistes en Guyane Française”, Cahiers d’études Pénitentiaires et Criminologiques, 2013, N. 39, 1-6.
- Schuind, Gaston, Traité Pratique de Droit Criminel, 4e Édition, Éditions Bruylant, Bruxelles 1993.
- Simav, Şefik, “Türk Ceza Kanununda Tekerrür”, Adalet Dergisi, 1945, S. 12, s. 1309-1321.
- Sordino, Marie-Christine, Droit Pénal Général, 6e Édition, Éditions Ellipses, Paris 2016.
- Soyaslan, Doğan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 10. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2022.
- Şahin, Cumhuriyet/Özgenç, İzzet, İnfaz Hukuku, 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024.
- Şen, Ersan/Başer Berkün, Beyza, Koşullu Salıverilme – Denetimli Serbestlik ve Ceza İnfaz Sorunları, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022.
- Şen, Ersan/Yıldız, Ali Kemal/Duymaz, Erkan/Aksüt, Ertekin/Maviş, Mert/Başer Berkün, Beyza/Şahin, Buğra/Ervan, Mehmet Vedat/Erdem, Erkam, Ceza Avukatının Başvuru Kitabı Ceza Muhakemesi – Bireysel Başvuru – İnfaz Hukuku, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023.
- Tan, Hadi, “Tekerrür Hükümlerinin Tatbiki İçin Cezanın Çekilmiş Olması Şarttır”, Adalet Dergisi, 1945, S. 4, s. 336-345.
- Tan, Mehmet, Karşılaştırmalı - Gerekçeli - Açıklamalı - İçtihatlı - Özetli Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2011.
- Taşdemir, Kubilay, “Suçta Tekerrür ve Esasları”, TBB Dergisi, 1990, S. 3, s. 351-360.

- Toroslu, Nevzat/Toroslu, Haluk, Ceza Hukuku Genel Kısım, 26. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2021.
- Tremblay, Pierre/Leclerc, Chloé/Boudreau, Sylvie, “Les Risques Assumables: Récidive et Libération Conditionnelle”, Criminologie, 2009, V. 41, N. 2, s. 195-221.
- Üzülmez, İlhan, “Suçta Tekerrür”, AÜEHFD, 2000, C. 4, S. 1-2, s. 297-319.
- Üzülmez, İlhan, “Türk Hukukunda Tekerrür”, SÜHFD, 2002, C. 10, S. 1-2, s. 165-186.
- Vicentini, Jean-Philippe/Clément, Gérard/Dubost, Frédérique/Clément, Béatrice, Fiches de Droit Pénal Général, 5e Édition, Éditions Ellipses, Paris 2015.
- Yavuz, Hakan A., “5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda Düzenlenen Suçlarda Zararın Giderimi Koşuluna Bağlı Tutulan Etkin Pişmanlık Haline İlişkin Düzenleme ve Uygulamaya Yönelik Eleştirel Bir Değerlendirme”, Adalet Dergisi, 2024, S. 73, s. 109-119.
- Yücel, Mustafa T., “İkinci Defa Suç İşleyenler”, Adalet Dergisi, 1967, S. 12, s. 966-969.
- Zafer, Hamide, Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m. 1-75, 8. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2021.

1. Finansal Destek Beyanı | Financial Support Statement

Bu çalışma herhangi bir finansal destek almadan gerçekleştirilmiştir. | This research received no financial support.

2. Çıkar Çatışması Beyanı | Conflict of Interest Statement

Yazar, çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmektedir. | The author declare no conflict of interest.

3. Etik Kurul Onayı | Ethics Committee Approval

Bu çalışma için etik kurul onayı gerekmemektedir. | Ethics committee approval was not required for this study.

4. Yazar Katkı Beyanı | Author Contributions

Bu makale yazar tarafından tek başına hazırlanmıştır. | This article was solely authored by the writer.

5. Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı | Research and Publication Ethics Statement

Yazar, çalışmada akademik etik kurallara uyulduğunu ve herhangi bir etik ihlal bulunmadığını beyan etmektedir. | The author declare that all ethical guidelines for research and publication have been followed and that no violations have occurred.

6. İntihal Taraması ve Hakemlik Süreci | Plagiarism and Peer Review Statement

Makale, intihal programıyla taranmış ve çift kör hakemlik sürecinden geçmiştir. | This article was screened by plagiarism detection software and evaluated through a double-blind peer-review process.